

'hak-al'

4
OKTOBER
1996
22e JAARGANG

103.19 A
Ruud Post
Linnaeuslaan 61
4102 LG CULEMBO

natuur-en vogelwacht
CULEMBORG

Kontaktadres:

Natuur- en Vogelwacht Culemborg,
Postbus 381, 4100 AJ Culemborg.

Bestuurssamenstelling:

Wim Kievit, Verdijkstraat 13,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 514561.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg; tel.: 0345 515393.
Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.
Kars Veling, Akkerwinde 9,
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.
Paul van Veen, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

Klubhuis:

"De Ketelvink", voormalig "Ketelhuis" op
Terweijde, Middelcoopstraat 1A Culemborg.

Bibliotheek:

Gerrie Monfils (tel.:0347 377638)
Cor Maurice (tel.:0345 520857)
Boeken / verslagen in "De Ketelvink".
Geopend: vrijdag van 19.00 uur tot 19.30 uur,
uitgezonderd de maanden juli en augustus.

Lidmaatschap:

Nieuwe leden opgeven bij de penningmeester, evenals
adreswijzigingen.

Penningmeester:

Frans Waroux, Moerbeiboom 45,
4101 WC Culemborg, tel.: 0345 515393.
Gironr.: 34.33.351 t.n.v. F.H. Waroux,
rek. Natuur- en Vogelwacht Culemborg.

Kontributie:

Betaling per toegezonden acceptgirokaart.
Jeugdlidmaatschap *f* 12,50 per jaar; volwassene,
gezins-, postlidmaatschap *f* 25,- per jaar.

Redaktieteam en -adressen:

Breun Jansen, Eikeboom 31,
4101 VA Culemborg; tel.: 0345 514885.
Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.
Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg, tel.: 0345 514358.

Plantenwerkgroep:

Wim Rubers, Joh. Frisoplaats 6A,
4196 AC Tricht; tel.: 0345 573354.

Knotwilgenwerkgroep:

Wim Smits, Schoolhof-Oost 24,
4105 AS Culemborg; tel.: 0345 516575.
Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Paddenwerkgroep:

Harry v/d Warenburg, Grondzeilerweg 9,
4105 HJ Culemborg; tel.: 0345 514358.

Zoogdierenwerkgroep:

Gerard van Ruiten, Verdijkstraat 9,
4102 CL Culemborg; tel.: 0345 519581.

Vogelwerkgroep:

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038

Insektenwerkgroep:

Annette van Berkel, Akkerwinde 9
4102 JJ Culemborg; tel.: 0345 531689.

Werkgroep Natuurfotografie:

Henk Vennix, Pastoriestraat 39
5241 TH Rosmalen; tel.: 073 5212903.

Werkgroep Wintervoeding Vogels:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Inleveren waarnemingen:

Stijn Brand, Bachlaan 13, 4102 BP Culemborg; Arjan
Brenkman, Weidsteeg 177, 4102 AC Culemborg of de
speciale bak in "De Ketelvink"

Begeleiding jongere jeugdgroep:

Gerrie Monfils-Evers, 31-de Limiet 5,
4131 NR Vianen; tel.: 0347 377638.

Nestkasten-koördinatie:

Ruud Post, Linnaeuslaan 61,
4102 LG Culemborg; tel.: 0345 530135.

Kampen, lezingen, dia-avonden en kursussen:

Leo v.d. Kooij, Vliegerweg 3,
4101 JK Culemborg; tel.: 0345 515450.

"Het Vogeljaar":

Jaarabonnement door overschrijving van f 28,20 op de girorekening van de N.V.W.C., met vermelding van: "Het Vogeljaar".

Verbandtas en -trommel:

Voor alle activiteiten is een verbandtas en -trommel aanwezig in "De Ketelvink". Aanvullingen z.s.m. na gebruik doorgeven aan de beheerder:
Ellen Geleedst, Gandhi 197,
4102 HK Culemborg; tel.: 0345 521953.

KONTAKT-ADRESSEN:**Vogelbeschermingskonsulent:**

Stijn Brand, Bachlaan 13,
4102 BP Culemborg; tel.: 0345 516038.

Asielhouders:

't Klaphek, 3401 RZ IJsselstein;
Dhr. R. Weeters; tel.: 030 6063335

Egelopvangcentrum Maarssenbroek:

Spechtenkamp 159, 3607 KJ Maarssenbroek;
tel.: 0346 568440.

DIVERSE NATUURORGANISATIES:

Milieu: alarmnummer luchtverontreiniging:
tel.: 026 4452220.

Veldpolitie:

Den Hartog: tel.: 0343 551558 (Werkhoven)
Vrieliink : tel.: 0343 561675 (Cothen)
Meldkamer : tel.: 030 6924824 (Zeist)

Gemeentepolitie Culemborg:

A.J.A. Helmond, Boerenstraat 11,
Culemborg; tel.: 0345 477777.

Vereniging Milieudefensie:

Tweede Weteringplantsoen 9, 1017 ZD A'dam.

Gelderse Milieudefensie:

Jansbuitensingel 14, 6811 AB Arnhem;
tel.: 026 3515069.

Milieuwerkgroep "Noordwest-Betuwe":

Harry v.d. Warenburg, Grondzeilerweg 9, 4105 HJ
Culemborg; tel.: 0345 514358.

Werkgroep Milieu Geldermalsen

Henk ten Berge, Twee Morgen 16, 4196 JT Tricht
tel.: 0345 573974.

Milieuwerkgroep Buren:

Goof den Hartogh, Kloosterlaan 15,
4111 LG Zoelmond; tel.: 0345 502061

Staatsbosbeheer regio Betuwe:

Beheerseenheid De Linge, Veerstraat 16,
4181 AG Waardenburg; tel.: 0418 592411.

Vogelbescherming:

Dribergseweg 16 C, Zeist, tel.: 030 6937700;
winkel: 030 6937777; ledenservice: 030 6937744;
vogel-infolijn: 030 6937773.

Stichting Het Geldersch Landschap:

Zypendaalseweg 44, 6814 CL Arnhem,
tel.: 026 4420944.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie:

Plantage Middenlaan 2C, 1000 HC Amsterdam,
tel.: 020 6228115.

I.V.N. Vereniging voor Natuur- en Milieu-educatie, afd. Tiel en omstreken:

Secretariaat: J.E.L. Bannink-Grimm
Cellendonklaan 35, 4012 BN Kerk-Avezaath.

Stichting Natuur en Milieu:

Donkerstraat 17, 3511 KB Utrecht,
tel.: 030 2331328.

Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten:

Noordereinde 60, 1243 JJ 's-Graveland;
tel.: 035 6559911.

Wereld Natuur Fonds Nederland:

Postbus 7, 3700 AA Zeist; tel.: 030 6937333.

Wereld Natuur Fonds Nederland, regio West-Betuwe:

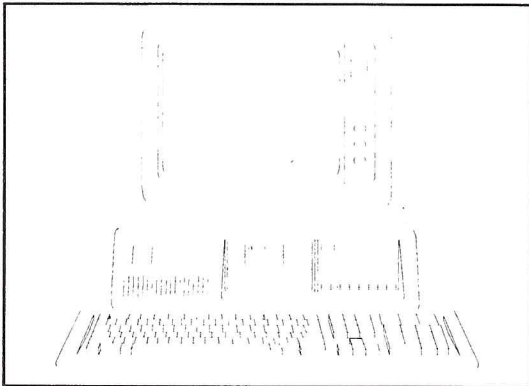
sekretariaatsadres:

G.J. van Kessel-Heuff, Binnenstr. 3,
4117 GR Erichem; (Pandawinkel), tel.: 0344 571637

Greenpeace Nederland:

Postbus 11026, 1001 GA Amsterdam.
Damrak 83-II, 1012 LN Amsterdam;
tel: 020 6236545 / 6231843.

VOORWOORD VAN DE REDAKTIE

Dit nummer na de welverdiende zomervakantie is gelukkig weer goed gevuld en wel met interessante artikelen over o.a. de broedsultaten 1992-1996 van de bosuil, de PTT-tellingen, de ruige dwergvleermuis en over de Regulieren.

De eerste dia-avond van het nieuwe seizoen "Van leden voor leden" op vrijdag 27 september jl. werd redelijk bezocht, hoewel de opkomst hoger werd verwacht.

De aanwezige leden genoten van een vijftal boeiende dia-series van Kars, Wim, Gerard en Paul.

Graag wijzen wij u nog op de volgende twee activiteiten, te weten:

- 1) vrijdag 25 oktober a.s. dia-klankbeeld met als thema "Zwerven over de Veluwe" door Rien Mouw (zie ook bijgevoegde konvo)
- 2) zaterdag 26 oktober a.s. de tweede paddestoelenexcursie naar Landgoed Soelen te Zoelen. (zie ook bijgevoegde konvo)

Zoals u op pag. 15 kunt lezen begint binnenkort het knotseizoen weer, dus iedereen die een warm hart heeft voor deze landschappelijk zeer aantrekkelijke boom is van harte welkom!

Wij wensen u veel leesplezier toe en zien uw kopy voor de december-uitgave graag vóór woensdag 20 november a.s. tegemoet!

Index:

pag. 4	- Van de leesplank, gelezen door Ruud Post
pag. 6	- Verslag van de excursie naar Flevoland d.d. 2 juni 1996
pag. 7	- Het Culemborgse Vlinderatlas-project
pag. 8	- Bosuilen
pag. 14	- De Regulieren
pag. 15	- Knotwilgen snoeien 1996-1997
pag. 16	- Vroege vogels
pag. 17	- Hellup, wat is dáááát?
pag. 18	- PTT-tellingen, een monitoringproject voor wintervogels en doortrekkers
pag. 20	- Gierzwaluwtelling 1997
pag. 21	- Die vreemde meneer is vogelaar
pag. 22	- Ruige dwergvleermuis verongelukt op de Weidsteeg
pag. 24	- Annette
pag. 25	- Over de padden bij de Ronde Haven
pag. 26	- Verslag kamp Cap Gris Nez - 15 t/m 18 mei 1996
pag. 27	- Excursie- en activiteitenprogramma

In deze rubriek aandacht voor interessante artikelen en of uitgaven van diversen natuur verenigingen en instantiës. In de afgelopen zomer is er veel te doen geweest rondom de wetsvoorstel van minister van Aartsen, om de jacht meer aan banden leggen. Vele tijdschriften hebben hier aandacht aan besteed. In deze van de leesplank aandacht voor dit onderwerp. Wie er meer over lezen wil, in "de Ketelvink" zijn de tijdschriften terug te vinden.

Hoera, wij hebben een ...

Geregeld zie je ze in tuinen. Een houten ooievaar opgesierd met een blauw of rose gekleurd strikje met een luier in zijn bek. De hele buurt weet het dan gelijk. Het gissen hoelang het nog moet duren en profetische uitspraken voor een jongen of meisje zijn dan gelijk van de baan. De ooievaar, wij zijn dol op ze. We geven ze zelfs liefkozende bijnamen. De ooievaar, een symbool van geboorte, nieuw leven. En dit jaar, zijn de ooievaars het symbool voor de stad Culemborg als groene gemeente. Want, wie is niet op de hoogte van het broedsucces van de ooievaars (Belgische vrouwtje en ongeringd mannetje) op het gemeentehuis. Het ongeringde mannetje kan een nakomeling zijn van het succes van het ooievaarsproject. Het Nederlandse project werd in 1969 door de Vogelbescherming Nederland opgestart op het moment dat in Nederland slechts 19 nesten door ooievaars bezet werden. In Groot-Ammers (Alblasserwaard) werd het ooievaarsdorp Het Liesveld opgericht. De eerste bewoners waren ooievaars uit Zwitserland en Duitsland. De hieruit geboren jongen gingen na zo'n vier jaar naar één van de dependances van het Liesveld, de zgn. buitenstations. De jongen van deze ooievaars de "derde generatie" volgen hun natuurlijke instinct en gaan in het najaar op trek. De laatste jaren vestigen steeds meer ooievaars zich zelfstandig en kunnen helemaal in eigen behoefte voorzien. De jonge ooievaars van Culemborg, die om veiligheids en praktische redenen niet geringd zijn, vertrokken in september met de oudere vogels op weg naar het zuiden. Uit terugmeldingen van ringen in de winterperiode (december - februari) blijkt dat in toenemende maten Nederlandse vogels in Spanje overwinteren. Een deel trekt naar de overstromingsgebieden in de Sahel. De jonge ooievaars, die hier in het late najaar arriveren, blijven enkele jaren in

West-Afrika. Als ze na vier jaar volwassen zijn wordt de terugtocht als broedvogel naar Nederland ondernomen. Begin maart arriveert het mannetje meestal een paar dagen eerder dan het vrouwtje. Het nest krijgt een opknapbeurt en er wordt gepaard. Ooievaars lijken monogaam. In werkelijkheid zijn ze meer trouw aan hun nestplaats dan aan hun partner. En nu maar hopen dat "onze" ooievaars de hoogspanningsleidingen onderweg kunnen ontwijken. Helaas blijkt dit één van de belangrijkste doodsoorzaken te zijn.

En als de gemeente het nest met rust wil laten horen we wellicht volgend jaar het kleppen van de ooievaars ten teken van groet.

Uit: Vogelnieuws themanummer Ooievaar, jaargang 9, nummer 2, maart 1996.

In een groen knollenland

Je zal maar een hobby van het jagen hebben gemaakt en je minister van Landbouw en Visserij heet van Aartsen. Dan heb je fijn een probleem. Je "sport" wordt aan banden gelegd. Terwijl de jagers jarenlang hebben beweerd dat zij onmisbaar waren bij het zo noodzakelijke beheer in de natuur. Deze zomer heeft van Aartsen de Tweede kamer verder duidelijkheid gegeven over de invulling van de Flora- en Faunawet. De minister is van plan het aantal vrij bejaagbare diersoorten fors te beperken. Als "standwild" blijven de wilde eend, de fazant, de patrijs(?), de haas, het konijn en de houtduif over. Voor alle andere diersoorten moet gaan gelden dat ze alleen bejaagd mogen worden indien zij echte schade aan de omgeving gaan veroorzaken. Het standpunt van de minister is die van "Geen jacht, tenzij". De vraag is wel wie bepaald wanneer er sprake is van echte schade aan de omgeving.

Dode-egel-project

Iets voor de wat minder snelle onder ons. Dode egels zijn (helaas) een bekend verschijnsel langs de wegen. VZZ (de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming) wil het fenomeen beter in beeld krijgen. Door het in kaart brengen van de plaatsen waar de egels oversteken, in welk type landschap, waar worden wel en waar worden niet egels doodgereden wil de vereniging bezien of er preventieve maatregelen mogelijk zijn. Vrijwilligers kunnen met een speciaal formulier aan de slag. Ze kunnen zich melden bij de VZZ, Emmalaan 41, 3581 HP Utrecht, tel. (030)-2544642. Men krijgt dan de instructies thuisgezonden.

Uit: Van Nature, jaargang 6, nummer 6/7 juni/juli 1996.

Minder water uit de kraan

Door de waterbegrenzer, een uitvinding van Theo Lieven, komt er volgens zeggen, vijftig procent minder water uit de kraan, zonder dat de straal merkbaar in kracht afneemt. Wat zes procent bespaard op het waterverbruik. Het is een simpel en goedkoop dopje van kunststof dat in de kraan wordt geschroefd. Het is ook toepasbaar in de nog niet waterzuinige douchekop en dan bespaar je jezelf (nog eens) vijftien procent watergebruik. Door de Waterleidingmaatschappij Oost-Twente worden ze kosteloos uitgedeeld. Dit initiatief zou landelijk moeten worden opgevolgd. En te weten dat tien procent van de verdroging van Nederland voort komt door het gebruik van drinkwater. Er wordt dus door het plaatsen van twee waterbegrenzers, twee vliegen in een klap geslagen. 21% waterbesparing (betekend ook minder water te zuiveren) en Nederland wordt minder droog.

Uit: Panda, nummer 3, zomer 1996.

Kissebissen

Stichting Kritisch Faunabeheer (SKF) brengt zes keer per jaar een knipselkrant uit. Dit blad wordt samengesteld uit krantenknipsels van allerlei kranten. Wanneer je wilt lezen hoe jagers als grote pummels hun "sport" probeert te verdedigen tegen natuurliefhebbers is Knipselkrant nummer 3 van harte aan te bevelen.

Kontekloppers verstaan hun vak

De aalscholver dreigde in de zestiger jaren (bijna) uit te sterven. De populatie van de nationaal en internationaal beschermde aalscholver begon te groeien tot het hoogtepunt (15.000) in 1993. Het aantal schommelt nu rond de 10.000 paar. Doordat de groei van de aalscholvers gelijk opging met de daling van het aantal palingen, werd door sommige een oorzakelijk verband gesuggereerd. De mens, met zijn hebzucht, compenseerde de teruglopende visvangsten door het aantal netten en fuiken in het IJsselmeer (sinds 1970) te verdrievoudigd tot het aantal van 49.000 fuiken en 4.000 netten. De aalscholvers vangen bij voorkeur de zieke en zwakke exemplaren. Wat een positief effect heeft op de visstand. Bovendien blijft op deze manier de vissenpopulatie gezond. Het is absoluut onaanvaardbaar dat een commerciële activiteit een basis wordt om een vergunning af te geven voor ingrepen in de aalscholverpopulatie. Mocht desondanks wel een vergunning worden afgegeven dan zal SKF, evenals Vogelbescherming niet aarzelen om gerechtelijke stappen te ondernemen.

Uit: Argus, jaargang 21, nummer 2, juli 1996.

Dijkzicht

In nieuws over de dijken, een overzicht van de vorderingen aan de dijkvakken in de verschillende polderdistricten. Ook aandacht voor de 10,9 km lange Lekdijk. Er komt schot in. De startnotitie is begin juni opgesteld. De uitvoering start volgens planning in juni 1998 en zal in september 2000 worden afgerond.

Uit: Nieuws over de dijken, nummer 5, april 1996.

Verslag van de excursie naar Flevoland d.d. 2 juni 1996

Zondagmorgen vroeg om 07.00 uur stonden zes personen (inclusief de leider) in de startblokken om op excursie te gaan. Oorspronkelijk zou deze excursie op zaterdag 1 juni gehouden worden, maar in overleg met de deelnemers werd de tocht een dag verzet. Helaas konden 3 mensen die zich voor de zaterdag hadden opgegeven niet meegaan. Over opvallend stille "zondagse" wegen reden we al na drie kwartier de polder binnen via de brug bij Nijkerk. Het weer was uitstekend en het beloofde een mooie dag te worden.

Bij het kleine moerasgebiedje "Nulderbroek" maakten we de eerste stop. Er zaten blauwborstjes en bosrietzangers, koekoeken en veel kleine karekieten en rietgorzen. Heel mooi liet een torenvalk zich bewonderen. Deze vogel kwam zeer dicht bij. Op nog geen 30 meter afstand stond hij in de lucht te bidden. Hij maakte een stootduik maar zag er halverwege vanaf. Verder ging het door het Horsterwold, waar vlak voor ons een reebok de weg overstak. Tussen Zeewolde en de snelweg Almere-Lelystad passeerden we het moderne landbouwgebied. Om het maar zachtjes uit te drukken niet een ideaal vogelgebied. Via het Praamwegviaduct bereikten we de Knardijk. Hier was een nieuwe rondwandeling uitgezet door een gebied dat altijd afgesloten is geweest. De ingang ligt vlak bij het beheersgebouw tussen de spoorbaan en de Keersluisplas.

Overal waren hier vogels te horen en te zien. Blauwborstjes, rietgorzen en kleine karekieten in het riet en de struwelen. Vanuit een halfopen uitkijkpost waren de vogels op de plas goed te zien; veel eenden waaronder slobenden en enkele paartjes zomertaling. Heel leuk was het om in een telescoopbeeld zowel de zomer- als de wintertaling te zien. De rest van de wandeltocht voerde via een kronkelend zandpad door een prachtig wilgenbos. Het is nog steeds een geweldige beleving door zo'n "oerwoud" van nog geen 30 jaar oud te lopen.

Van alle kanten klonk ons het vogelgezag tegemoet. Zelfs de wielewaal was van de partij. Tuinfluiters en zwartkoppen gaven ons volop de gelegenheid hun zang te vergelijken en van elkaar te onderscheiden. Diverse vlinders vlogen door de zonnige plekken in het schaduwrijke bos.

We zagen o.a. distelvlinders en landkaartjes. Het pad kwam uit op een grote kijkhut die de naam "Zeearend" is toebedeeld. Vanuit deze hut aan de rand van het wilgenbos kon je ver over een grote vlakte uitkijken. Vlak voor ons liep een eenzame hinde tot aan haar buik in de brandnetels. Een ree stak af en toe zijn kop boven de hoge plantengroei uit. Verder vlogen er af en toe groepjes grauwe ganzen op. Ver aan de horizon liepen de koniks (een soort oerpaard) en de Heckrunderen.

Aan de boskant konden we door de grote ruiten enkele kleine zangvogels zoals matkop en vink waarnemen. Voortdurend gepiep uit een holle boom wees op een spechtennest.

Het wandelpad vervolgend hadden we nog een ontmoeting met een vos. Het nog jonge dier was zo geconcentreerd aan het graven dat het ons aanvankelijk niet opmerkte. Pas toen iedereen hem goed had kunnen bekijken keek hij even op, keek ons enkele seconden strak aan en maakte zich toen snel uit de voeten.

Na deze mooie rondwandeling gingen we verder langs de Knardijk. Tussen enkele blauwe reigers stond zowaar een heuse grote zilvereiger. Ook bruine kiekendieven vlogen er rond. Het was inmiddels behoorlijk warm geworden. We besloten om via de Oostvaardersdijk naar de voormalige hut aan de Lepelaarsplassen te gaan. Hier ving we het gerucht op dat er roodmussen in de buurt moesten zitten. Onze jongste deelnemer, René Janssen, vroeg dan ook aan iedere voorbijganger met vogelkijkapparatuur waar de roodmus zat. De spanning liep hoog op toen we in een bosje een onbekend geluid hoorden. Helaas bleek het een rietgors te zijn die een nogal afwijkende zang bezigde. Een andere zeldzaamheid die hier gesignaleerd zou zijn was een Amerikaanse smient. In de vogel die sommige telescopers als zodanig benoemden kon ik echter met geen mogelijkheid de betreffende vogel onderscheiden. Na deze weinig opleverende D.B.A.-uitspattingen keerden we toch voldaan naar de auto's terug. Buizerds, aalscholvers, vinken, kwikstaarten en nog meer "gewoon spul" lieten zich op deze zomerse dag schitterend bekijken en bewonderen. Na deze laatste wandeling en een korte stop bij de kwelplas met tureluurs, kleine plevieren en een groetpootruiter gingen we snel op huis aan, alwaar ik de volgende waarnemingenlijst opmaakte.

Leo van der Kooij

waarnemingenlijst excursie Flevopolder d.d. 2 juni 1996

fuut	groenpootruiter	zwartkop
aalscholver	kluut	grasmus
grote zilverreiger	zilvermeeuw	fitis
blauwe reiger	stormmeeuw	tjiftjaf
lepelaar	kokmeeuw	blauwborst
knobbelzwaan	visdiefje	roodborst
grauwe gans	zomertortel	zanglijster
wilde eend	turkse tortel	merel
krakeend	houtduif	matkop
wintertaling	koekoek	pimpelmees
zomertaling	gierzwaluw	koolmees
slobeend	grote bonte specht	baardmannetje
bergeend	boerenzwaluw	huismus
kuifeend	huiszwaluw	vink
tafeleend	gele kwikstaart	groenling
buizerd	witte kwikstaart	kneu
bruine kiekendief	wielewaal	rietgors
blauwe kiekendief	spreeuw	<u>zoogdieren</u>
(heel mooi mannetje met prooi!)	zwarte kraai	ree
torenvalk	ekster	edelhert
meerkoet	winterkoning	vos
scholekster	heggemus	
kievit	rietzanger	<u>vlinders</u>
kleine plevier	kleine karekiet	distelvlinder
grutto	bosrietzanger	landkaartje
tureluur	tuinfluiter	

Het Culemborgse Vlinderatlasproject.

Afgelopen zomer is er voor het laatst gewerkt aan de inventarisatie van de dagvlinders in Culemborg en omgeving. Zo'n 5-10 mannen/vrouwen sprongen op de fiets bij elk sprankje zon dat even langer aanhield dan een uur en raceten naar de hun toegewezen delen van het buitengebied.

De stad en een aantal aantrekkelijke natuurgebiedjes als Zandput, delen van de Regulieren, Ronde haven en Tichelterrein zijn afgelopen jaren goed bekeken. Van deze stukken is goed bekend welke vlindersoorten er rondvliegen. Daar mochten de vlindertellers van dit seizoen niet heen!

Deze zomer moesten zij vooral aan de gang in het buitengebied van Culemborg. Het ging vooral om de minder interessante kilometers weg, weiland, uiterwaard en niet op de gebruikelijke fietsroutes liggende delen van het N.V.W.C. werkgebied. Hier waren nog volledig maagdelijke, volkomen onontdekte hokken te vinden. Het streven was drie maal een bezoek brengen in elk deel van het buitengebied.

Ondanks het wisselvallige weer lijkt het er op of het erg goed gelukt is om (haast) overal te komen. En dat is een hele prestatie! Het gaat namelijk om 80 km² verdeeld in 320 kwart kilometerhokken. Uithoudingsvermogen bleek zeer nodig want drie keer een weg/plek bezoeken waar je enkel een Klein koolwitje ziet is nu niet het meest stimulerend. Vanaf deze plek dan ook dank aan de vlindertellers van het Culemborgse buitengebied! Het N.V.W.C.-gebied is nu zeker één van de best onderzochte gebieden in Nederland en misschien wel in de wereld!

Enkele leden van de Insektenwerkgroep gaan nu hard werken aan de uitwerking van de gegevens voor de atlas. We gaan proberen deze atlas in 1997 uit te brengen.

Bosuilen

(Overzicht broedresultaat 1992 - 1996)

Iedereen kent wel de zang van een bosuil. Al is het alleen maar van de nachtelijke scènes uit speelfilms om in de juiste sfeer te worden gebracht. Bosuilen komen in Europa voor in Engeland, Schotland en op het vasteland van Europa. De Zuidgrens wordt gevormd door de woestijnen van Noord-Afrika en die van Nabije of Verre Oosten en door de tropische regenwouden van Zuidoost-Azië. Het westelijke en het oostelijke deel worden gevormd door de woestijngebieden in Oezbekistan en Kazachstan (Mooij, 1982). Zijn geringe beweeglijkheid binnen het verspreidingsgebied heeft geleid (standvogels en juveniele zwerven hoogstens 20 km.) tot een groot aantal ondersoorten (10-15). Deze verschillen hoofdzakelijk door elkaars verenkleed. De Bosuil die in Nederland voorkomt wordt tot de ondersoort *aluco* gerekend. De grondkleur varieert tussen grijs en roodbruin.

Hoewel de naam bosuil anders doet vermoeden, hebben wij hier te maken met een uil die meer dan 80% van zijn verspreidingsareaal in meer open cultuurlandschap heeft. In West-Europa is het een vogel van loofbomen en gemengde bossen, parken, kerkhoven, tuinsteden en stadsparken. In het algemeen schijnen zij de voorkeur te geven aan al wat oudere bomen (ouder dan 30 jaar). In ons riviereengebied, in het midden en oosten van ons land en in het duinengebied, is er de grootste kans om de bosuilen te zien. Er broeden naar schatting ca. 5.000 exemplaren (Jonsson, 1995) in ons land. Bosuilen bezitten een broedterritorium, geen jachtterritorium. Het territorium van de bosuil is gemiddeld 20 tot 40 ha. groot. Zij jagen in relatief groot gebied, dat gedeeltelijk met het territorium samenvalt en gedeeltelijk hierbuiten ligt.

De bosuil is een uitgesproken standvogel. Uit onderzoek blijkt dat 60% van de teruggevonden of gevangen bosuilen niet verder dan 10 kilometer van zijn ringplaats verwijderd was. Meer dan 90% werd binnen 20 kilometer van de ringplaats teruggemeld. Hoewel de laatste, Culemborgse terugmelding, een afstand van 54 km vermeld, al is het met behulp van het openbaarvervoer gegaan (Jonkers, 1994). De gemiddelde leeftijd van een bosuil bedraagt 15 jaar. De oudste bosuil die in Nederland teruggevonden is heeft een leeftijd bereikt van 19 jaar en 3 maanden. Hij is teruggevonden in Eemnes, de plaats waar hij ook geringd werd (Jonkers).

De broedtijd van de bosuilen ligt van januari tot in mei met als duidelijk zwaartepunt legactiviteiten in de maand maart. De eieren worden meestal met tussenpozen van 2 tot 3 dagen gelegd. Bosuileieren zijn wit en zijn ronder dan kippeëieren. Het broeden duurt 27 tot 30 dagen. Ondanks het vroege broedbegin zijn er weinig tweede broedsels bekend. Voor

zover bekend, treedt een tweede broedpoging alleen op na mislukken in een zeer vroeg stadium van het eerste broedsel. Als nest dient een holte, of bij uitzondering een oud open nest of een kuiltje in de grond. De gemiddelde legselgrootte in Nederland is vastgesteld op 3 tot 4 eieren, waaruit zich doorgaans 2 tot 3 jongen ontwikkelen. De gemiddelde nestgrootte bedraagt 2,81 jongen per nest (Mooij, 1982). Het gemiddelde jaarlijkse broedsucces in het gebied is echter niet alleen afhankelijk van de voedselsituatie en populatiedichtheid maar hangt ook samen met het aantal jongen dat het winterhalfjaar niet overleeft. In gebieden waar de winter streng is en daardoor de mortaliteit onder de jongen groot is, is het gemiddelde aantal jongen per jaar groter dan in gebieden met milde winters (Mooij, 1982).

De jongen verlaten na 30 dagen hun nest (takkelingen) en blijven dan nog twee maanden van hun ouders afhankelijk. Met het toenemen van de leeftijd trekken de jongen steeds verder van hun nestplaats weg en leren op deze wijze het territorium van de ouders kennen. Omdat bosuilen volwassen soortgenoten niet in hun territorium dulden, worden zij steeds onvriendelijker tegenover hun bijna volgroeide kroost. Uiteindelijk worden de jongen desnoods met geweld uit het domein van de ouders verjaagd. Zij gaan rondzwerven totdat zij een eigen territorium hebben.

Door de ontbossing van ons land is er aanzienlijk terrein voor de bosuilen verloren gegaan. Met de bosbouw worden er relatief jonge bomen aangeboden. Natuurlijke nestholten hebben vele bewoners. De maker is (vaak) de specht. In de daarop volgende jaren wordt door rotting en gebruik, de steeds groter wordende boomholte achtereenvolgens gebruikt door; mezen, spreeuwen, kauwen en bosuilen. De laatste twee kunnen hiervan door produktiebosbouw

steeds minder gebruik van maken. Een belangrijk beperkende factor bij de bosuil is dus het aantal nestgelegenheden.

De nestkastenwerkgroep (en dus de N.V.W.C.) helpt de bosuil door het ophangen van (14) bosuilen-nestkasten als kunstmatige nestholten.

Broedresultaten 1992-1996

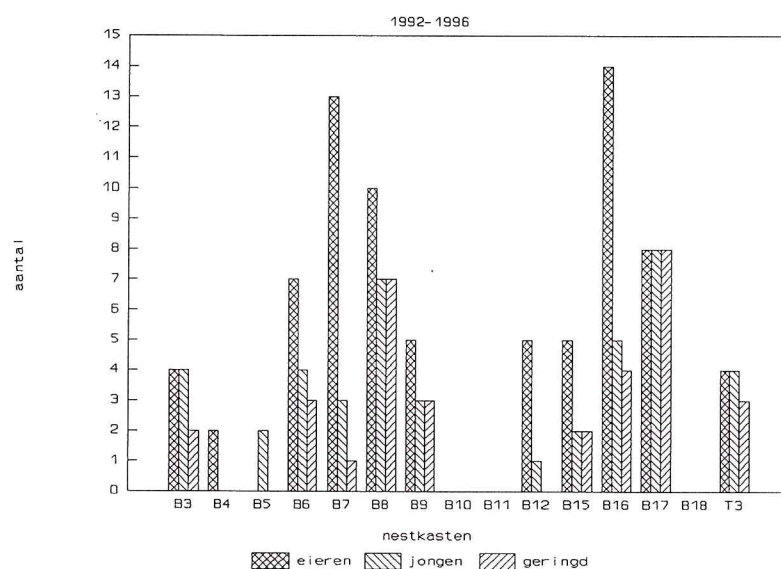
Door de nestkastenwerkgroep worden de nestkasten meerdere keren per jaar gecontroleerd. De resultaten van de laatste vijf jaar is in tabelvorm en in grafiek "totaal overzicht bosuil" weergegeven. In de grafieken het resultaat per nestkast. De nummers van de nestkasten hebben geen relatie tot de plaats waar ze hangen.

	eieren	jongen	geringd
1996	19	11	6
1995	17	8	6
1994	10	4	2
1993	14	8	8
1992	19	12	11

De Culemborgse bosuilen broeden voornamelijk in het open cultuurlandschap. Het territorium van een bosuil in Culemborg is aan de hand van het broedresultaat niet vast te stellen. In de afgelopen jaren zijn bijna alle kasten weleens door bosuilen bezet geweest. Zie hiervoor de grafieken per jaar. Er zijn voornemens om met Dick Jonkers d.m.v. terugvangst de ringen af te lezen van de ouders.

Het beeld wat dan gevormd kan gaan worden is wellicht betere basis om een territorium vast te stellen. Het is opgefallen, dat nestkast B7 een slecht eindresultaat heeft. In de laatste vijf jaar is hiervan (bijna) ieder jaar gebruikt van gemaakt (13 eieren). Maar slechts een jong (Henkie, naar Vennix) is er geringd.

TOTAAL RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

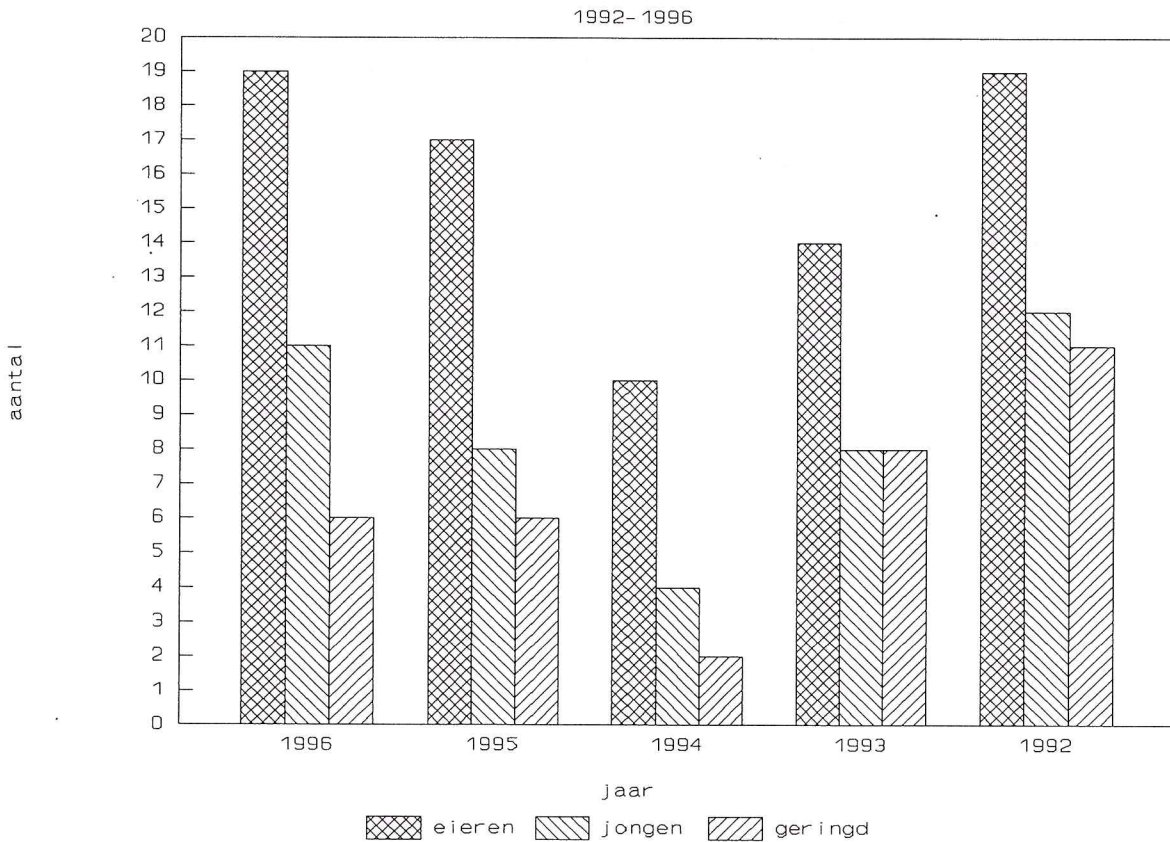

Dit jaar zijn er tijdens een controle wel twee jongen en twee eieren aangetroffen maar op het moment van ringen waren zowel de eieren en de jongen verdwenen. Dit is verdacht! en heeft de aandacht van de werkgroep. Nestkast B17 blijkt een succesvolle locatie. Dat er dit jaar geen gebruik van is gemaakt kan als oorzaak hebben dat vlak voor het broedseizoen de nestkast op de grond gevonden is. Het direct vervangen heeft niet tot resultaat gehad dat de kast werd gebruikt. Bij nestkasten die geen resultaat hebben wil niet zeggen dat ze niet gebruikt worden. Het type nestkast trekt ook andere vogels aan.

Geregeld maken houtduiven dankbaar gebruik van de nestkasten evenals de nijl-gans die brutaalweg haar eieren in bosuilenkast legt.

In 1996 wordt er ook door één bosuil gebruik gemaakt van een half-open torenvalkenkast (T3). In de grafiek van dit jaar wordt de suggestie gewekt dat er in deze kast een jong verloren is gegaan, omdat er drie jongen zijn geringd. Dit is onjuist. De reden dat het vierde jong niet geringd werd kwam voort uit het feit dat het jong nog te klein was. Om veiligheid reden werd het ringen bij dit beest achterwege gelaten.

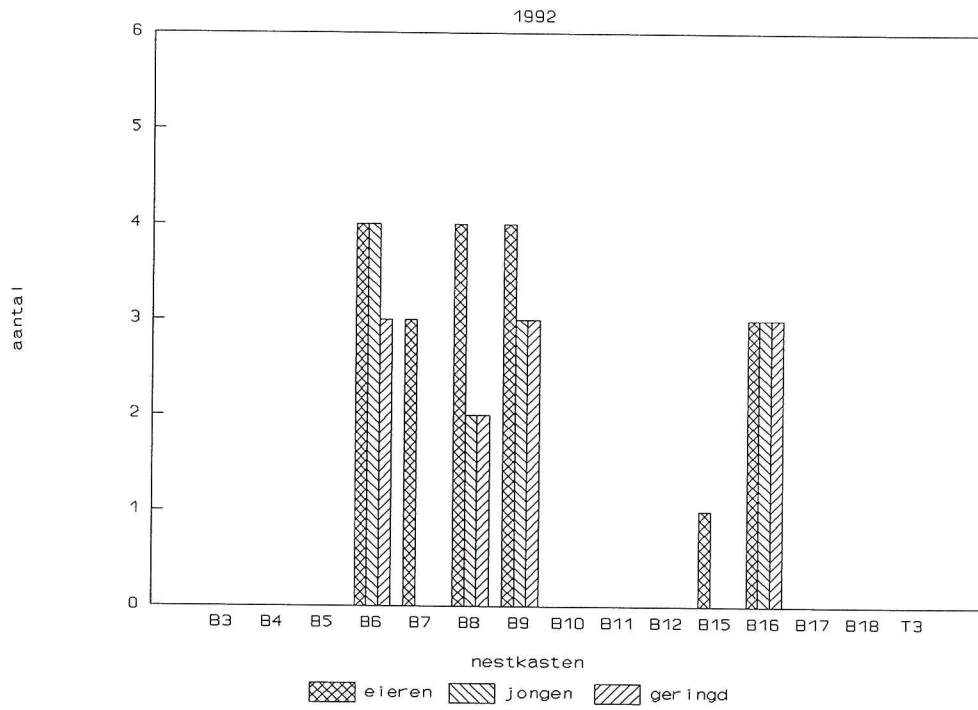
TOTAAL OVERZICHT BOSUIL

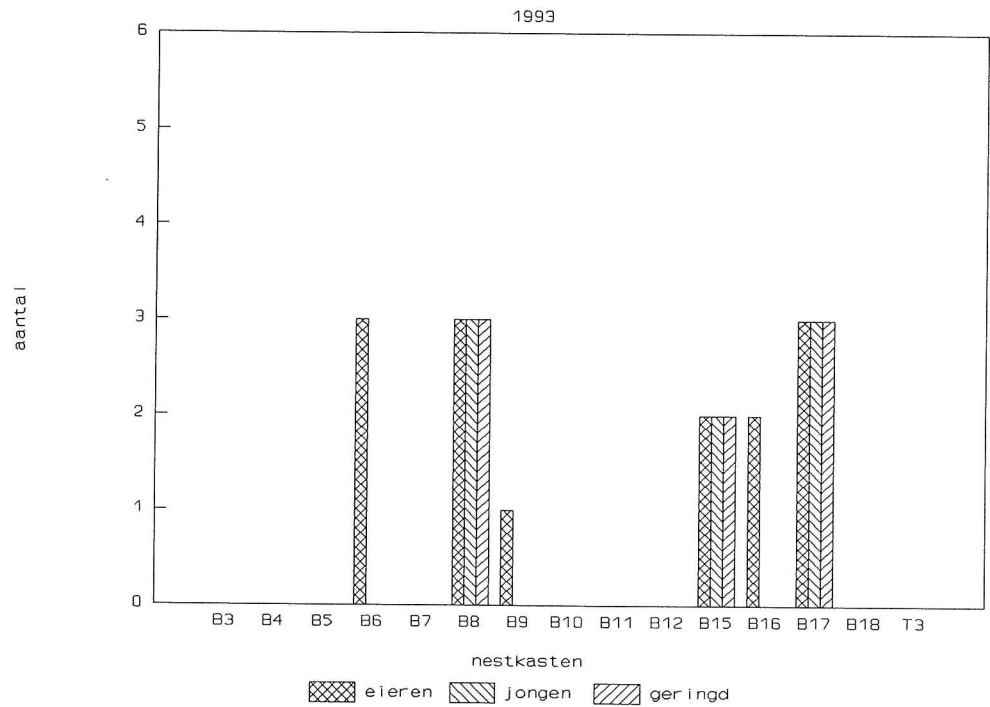
1994 blijkt een dramatisch jaar te zijn geweest. Uit naslagwerk blijkt dat tijdens het ringen twee van de drie nesten leeg zijn aangetroffen. Een slecht muizenjaar?, of waren de omstandigheden slecht, of spelen andere elementen mee die een broedresultaat beïnvloeden? Toch hoeft het niet direct in te houden dat in 1994 de omstandigheden slecht waren. Er kan ook nog een andere oorzaak zijn. Ook onder gunstige omstandigheden blijkt een jarenlang achter elkaar broedend bosuilpaar af en toe een jaar niet te broe-

den. De reden hiervan is nog niet verklaard. Er wordt wel gesuggereerd dat een dergelijke rustpauze bedoeld wordt om het lichaam te doen regenereren. Vraagtekens genoeg dus. Het jaar 1992 blijkt in dit overzicht het beste jaar te zijn geweest. In verhouding veel uilskuikens kunnen ringen. Interessant wordt het om de gegevens verder uit te werken zodat misschien oorzakelijke verbanden gelegd kunnen gaan worden.

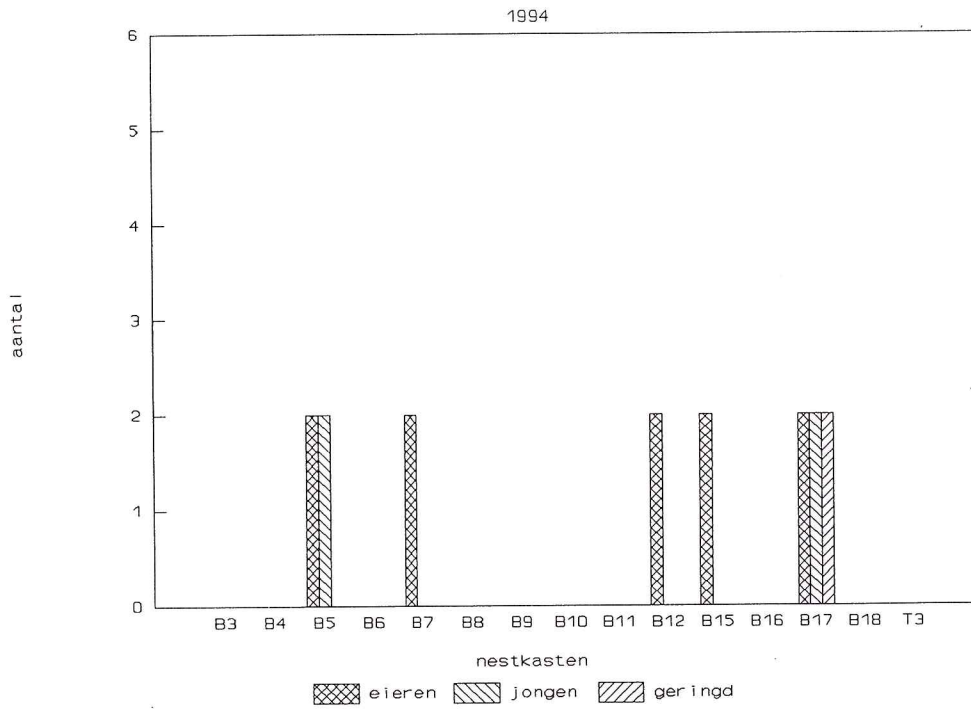
RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

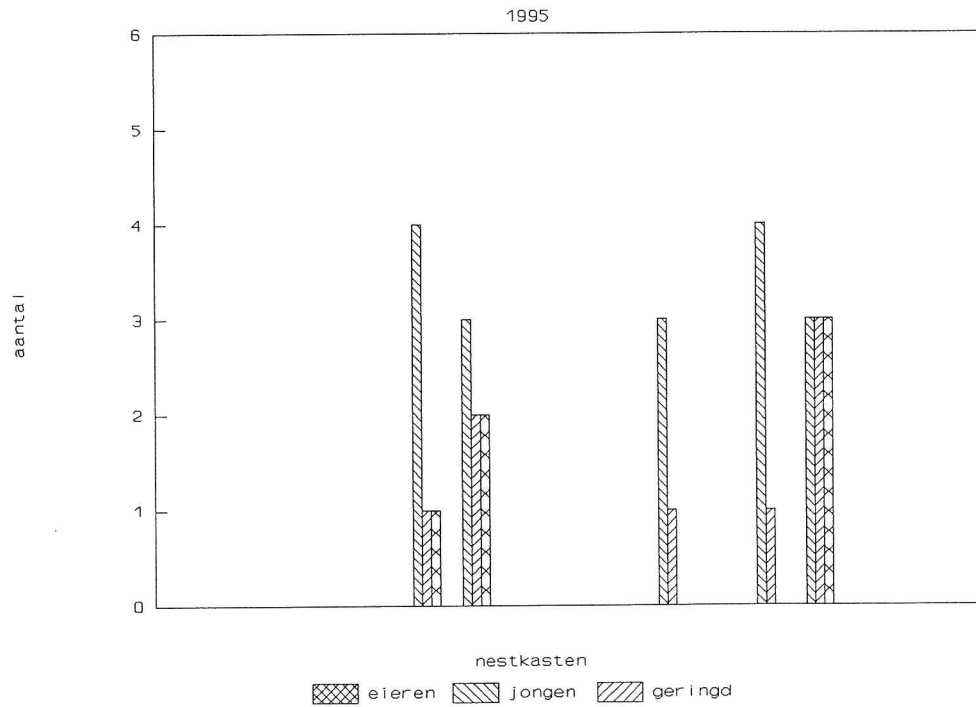
RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

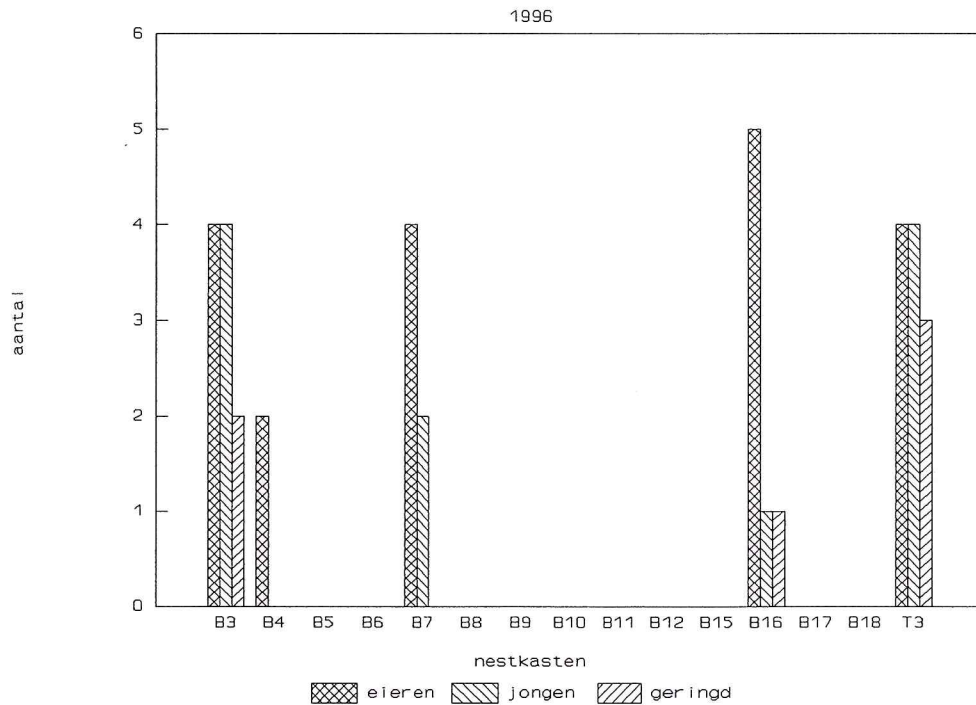
RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

RESULTAAT NESTKASTEN BOSUILEN

Zij die net als wij interesse hebben om (broed)gegevens op een verantwoorde wijze te verwerken danwel het prachtig vinden om de natuur van dichtbij (mee) te beleven, kunnen contact op nemen met de nestkastenwerk-groep.

Ruud Post
Coördinator

Literatuurlijst:

- Mooij, Johan H., 1983, De Bosuil. Uitgeverij Kosmos Utrecht.
 Vennix, H., 1993, Broedresultaten 1993. Hak-al nr. 5 (p. 7)
 Jonkers, Dick A., 1994, Vogels ringen rond Culemborg III. Hak-al nr.3 (pp. 6-8)
 Jonsson, L., 1995, Vogels van Europa. Thieme.

De Regulieren

Inleiding

Van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg ontvingen wij in februari jl. een brief met het verzoek nader op de hoogte gebracht te worden betreffende de ontwikkelingen van het beheersplan Regulieren. Tevens verzocht de N.V.W.C. nadere uitleg over recent genomen beheersmaatregelen. Dit mondde uit in een terreinbezoek op 23 mei jl. aan de Regulieren van Annette van Berkel en Paul van Veen van de N.V.W.C. en Jan van de Bosch en Willem Lammertink, respectievelijk opzichter en districtsbeheerder, van Het Geldersch Landschap. Tijdens het terreinbezoek hebben wij Paul en Annette uitleg gegeven over het gevoerde en te voeren beheer. In het hierna volgend verhaal wordt nader ingegaan op het beheer en hopen wij antwoord te geven op de vragen die leven bij de N.V.W.C.

Korte kenschets

De Regulieren is een komkleireservaat met bloemrijke graslanden, populierenbossen en wilgengrienden. Daarnaast vinden we ruigte, wat overhoekjes en een eendenkooi, die overigens geen eigendom van het Landschap is. In de periode 1974-1983 is het in het kader van de Ruilverkaveling Lek en Linge overgedragen aan Het Geldersch Landschap. Het beheer is gericht op het vergroten van de botanische waarde van de hooilanden en het omvormen van de populierenbossen naar bossen met inheemse boomsoorten als eik en es. Ook wordt door het beheer de grienden in stand gehouden.

Doelstelling en beheer

Graslanden

Het ontwikkelen van een schrale bloemrijke graslandvegetatie op de hooilanden is het hoofddoel. Door middel van een afgeleid agrarisch beheer dat bestaat uit hooien met naweiden trachten we dit te bereiken. Ook het instandhouden van een hoge grondwaterstand is hierbij een voorwaarde, alsmede het achterwege laten van bemesting. Soorten die we aantreffen zijn o.a., margriet, koekoeksbloem, ratelaar, pinksterbloem, kale jonker en knoopkruid. Om voor de naweide van het hooiland voldoende vee beschikbaar te hebben wordt in de inschaarblokken in het voorjaar wat meer vee aangehouden. Dit vee wordt in augustus ingezet voor de nabeweidning van de hooilanden. In de 's winters plas-drasse inschaarblokken is al enkele jaren de voorjaarstrek geweest van weidevogels zoals Kieviten en grutto's in grote aantallen.

Een ontwikkeling die zich enige jaren geleden voerde in de inschaarblokken was het "vollopen" met pitrus. Dit was een gevolg van het niet meer begreppen van de percelen, in combinatie met het begrazingsbeheer. Deze massale aanwezigheid van pitrus droeg op geen enkele wijze bij aan de vergroting van de

natuurwaarde. Derhalve hebben we, op een enkel perceel na, de pitrus door een combinatie van begreppen en maaien weer teruggedrongen.

Het in beheer nemen als hooiland van alle nu begraasde percelen is om praktische redenen niet mogelijk. Er is onvoldoende vraag naar hooi zodat het maaisel afgevoerd moet worden. Dit kost op jaarbasis voor inschaarblokken van de Regulieren zo'n f 65.000,- per jaar. Nu levert het inscharen ons geld op, Bovendien zou je dan voor de nu al goed ontwikkelde hooilanden in augustus voor de naweide op zoek moeten naar vee.

Sloten

Het slootbeheer is erop gericht dat de aanwezige plantensoorten blijven, dan wel toenemen. Door het toepassen van grote inschaarblokken waren een aantal jaren veel sloten niet benodigd als veekering. Ook door het aanwenden van financiën voor andere doeleinden dan het schonen van sloten verlandde een groot aantal sloten. Het is u ongetwijfeld bekend dat bepaalde verlandingsstadia van sloten interessante vegetatietypen met zich meebrengen, maar dat volledig verlandde sloten niet echt veel toevoegen aan de diversiteit van de vegetatie. Sinds kort hebben wij weer een aantal sloten opgeschoond en dit geeft direct na de actie een kaal effect. Echter er zullen nu minstens weer 10 jaren overheen gaan alvorens de sloten weer opnieuw geschoond worden. Tevens hebben we waargenomen dat (her)vestiging van soorten vrij snel plaatsvindt, ook met een soort als krabbescheer die zich weer in een recent geschoonde sloot heeft gevestigd.

De Regulieren heeft een geheel eigen watersysteem. In de winterperiode (half november tot half april) houden we door middel van het plaatsen van stuwtejes zoveel mogelijk "schoon" regenwater vast. Bij periodes van weinig regenval zijn we, om verdroging tegen te gaan, genoodzaakt vuil omgevingswater in te laten. Overi-

gens is ook het bereiken van meer berging van regenwater de reden om sloten op te schonen. We hopen in de toekomst door middel van een puls of het inlaten van kwelwater (uit het "gat van Hussen"?) permanent de beschikking over schoon water te krijgen.

Bossen

De voornamelijk populierenbossen worden door middel van dunning (steeds 1/3 verwijderen), waarbij ook open gaten gemaakt worden in de opstanden, omgevormd tot duurzamer bos met soorten als eik, es, boskriek, linde en els. In de toekomst zullen we meer aandacht besteden aan het ontwikkelen van, waar mogelijk, mantel- en zoomvegetaties. In een aantal situaties is deze ontwikkeling al in gang gezet.

Wegen

Recentelijk zijn de Platteweg en de Nieuwe Kade gedeeltelijk voorzien van een gebroken puin-verharding. Bij dit materiaal is een schoon grondverklaring afgegeven. Ten behoeve van het beheer; o.a. aan- en afvoer van vee, afvoer van hooi en hout en in z'n algemeenheid de bereikbaarheid van de percelen met machines, is het onderhoud op deze wijze aan deze wegen gepleegd. Ook voor de wandelaar is het gebied op deze wijze beter ontsloten. Als het groeiseizoen op gang is zullen er gras en kruiden door het gebroken puin gaan groeien waardoor het visueel nauwelijks storend zal zijn.

Knotwilgen snoeien 1996-1997

Momenteel vinden de eerst voorbereidingen voor het komende seizoen al weer plaats. De data voor de verschillende snoeidagen zijn inmiddels ingevuld, te weten:

zaterdag 23 november 1996
 zaterdag 14 december 1996
 zaterdag 11 januari 1997
 zaterdag 1 februari 1997
 zaterdag 22 februari 1997

Reservedata zijn 8 en 15 maart 1997.

De knotdagen starten om 09.00 uur en eindigen in de regel rond 15.00 uur in de middag.

Waar precies gesnoeid gaat worden en aanvullende bijzonderheden worden door middel van convocaties 2 tot 3 weken vantevoren bekend gemaakt. Zeker is dat er 1 à 2 dagen geknot gaat worden in Beusuchem bij de familie Vernooij aan de Lekdijk (locatie "De Duinen").

Voor de overige dagen zijn wij nog aan het "onderhandelen" met eigenaren. Ook in ogenschouw wordt genomen of het nog wel zinvol is om met name bomen te snoeien die dicht tegen de dijk aan staan.

Tenslotte

Aan Paul en Annette is gevraagd of de N.V.W.C. ten behoeve van het nieuwe beheersplan inventarisaties zou willen uitvoeren in de Regulieren. Wij begrepen dat de N.V.W.C. daar positief tegenover staat en wil waar mogelijk, na het maken van goede afspraken, inventarisaties uitvoeren.

Wij hopen met dit verhaal en met de informatie die wij aan Paul en Annette hebben verstrekt bij u begrip hebben gekweekt voor de manier waarop de Regulieren wordt beheerd en wat de doelstellingen daarbij zijn.

Stichting Het Geldersch Landschap,

*Jan van den Bosch
 Willem Lammertink*

Zoals bekend zal er naar verwachting in 1998 gestart worden met de dijkverbetering. Daarbij kunnen best eens bomen die tegen de dijk staan moeten verdwijnen.

Noteer bovenstaande data vast in de agenda of op de kalender.

Inlichtingen:

Knotwerkgroep N.V.W.C.
 Harry van de Warenburg, tel.: 514358
 Wim Smits, tel.: 516575

Vroege vogels

(een impressie van een trekteldag)

Vroeg, telkens weer te vroeg loopt de wekker af. Het is nog donker. Nog versuft, begroet ik de ochtend met een zucht. Je ligt in het donker te staren, nog niet geheel bij je positieve vraag je jezelf af waarom dit ratelend uurwerk jouw wakker heeft gemaakt. In een flits schiet het je te binnen, vandaag gaan wij trektellen. Met minimale bewegingen laat je je uit je bed glijden om je huisgenoten vooral niet in hun slaap te storen. Als een dief in de nacht sluip je de trap af. Dit ritueel herhaalt zich iedere zaterdagochtend van augustus tot eind november. Trektellen gebeurt in lengten van jaren door de Vogelwerkgroep. Vogels tellen die overvliegen. Gegevens verzamelen over de trekbeweging van vogels. Een krib langs de Lek doet dienst als trektelpost.

Een merel zingt je luid toe op het moment dat je op de fiets stapt. Hij heeft er zin in vandaag. Of is het een uiting van vreugde, om zijn soortgenoten te vertellen dat hij de nacht overleefd heeft. Vannacht is hij weer goed verborgen geweest voor de verraderlijke klauwen van een bosuil. Naast het geluid van de dynamo overheerst vooral de stilte van de ochtend. Bij de dijk aangekomen schreeuwt in de verte een steenuil. De smienten worden nu meteen opgemerkt door hun karakteristieke "gepiep" zoals dat van een plastic knijppoppetje van een baby. Ook een reiger laat geïrriteerd een schorre kreet horen. Kolganzen ter plaatse (TP zoals dat in vakjargon heet) worden zonder er te veel acht op te slaan, opgemerkt. Het is nog te donker om ze "echt" te zien. De trektelpost wordt op tijd (een half uur voor zonsopgang) bereikt. Met een vrolijkheid als van een merel worden de aanwezige trektellers begroet. Een vlugge blik heeft me geleerd dat de vaste club vandaag weer present is.

Het belooft een mooie dag te worden. De zon probeert, nu nog gehinderd door een paar wolken, met haar eerste stralen de ochtend te doen ontwaken. Traag komt de nog oranje gekleurde bol achter de wolken vandaan. Het wordt een zonsopgang die je alleen maar op dia's ziet. Lang mag je er niet van genieten want al krijsende trekken de kokmeeuwen je aandacht die de trektelpost passeren. Slaaptrek. Dit is een van de eerste dingen die je duidelijk wordt wanneer je gaat trektellen. De vogels overnachten bij de afgraving, die achter de trektelpost gelegen is. Om nu te foerageren trekken de beesten naar betere gronden. Deze beweging wordt slaaptrek genoemd. Vanavond zullen zij in omgekeerd richting hetzelfde traject afleggen.

Per kwartier worden, volgens de landelijke instructies, de overtrekkende vogels genoteerd. Volgens een bijna vaste traditie wordt er in het eerste kwartier geen vogel genoteerd. Waarom sta je er dan, hoor ik mezelf zeggen? "Het is voornamelijk statistisch gezien belang-

rijk wanneer je gegevens verstrekt met gelijke uitgangspunten. Anders kunnen de gegevens niet op betrouwbare wijze worden vergeleken". Dat werd mij verteld toen ik, in voorbijgaande jaren, deze vraag in mijn onnozelheid hardop durfde te stellen. In de kwartieren die zullen volgen zal er spoedig verandering in komen.

"Aalscholvers!, een streep aalscholvers", wordt er geroepen. Nog onwennig speur je de horizon af. Naast de vertrouwde glooiingen van het landschap is er niet iets dat op je netvlies wordt geprojecteerd wat weg heeft van aalscholvers. "Een kijker breedte links van baken nr. 53, in scheiding van de witte baan wolken voorbij de donkere wolk, rechts" luidt het antwoord op de vraag waar ze worden gezien. Je tuurt met de verrekijker naar de opgegeven richting. Uiteindelijk wordt ook door mij contouren van vogels gezien die achter elkaar, "in een streep", onze kant opvliegen. Nu ontwikkeld eenieder op de telpost zijn eigen specialiteit. De specialiteit van mij is "als het maar groot is en in een "V" vliegt" en daar vallen de aalscholvers ondanks hun streep ook onder. De aalscholvers worden aan mij toevertrouwd. De andere trektellers zijn inmiddels de horizon aan het afspeuren in de verwachting andere vogels op te merken. Steeds vaker worden nu vogelnamen, met hun aantal en vliegrichtingen opgenoemd en door een schrijver genoteerd. Intussen is mijn groep vogels de telpost meer genaderd zodat ik de groep voor het eerst kan gaan tellen. Ik laat de streep rustig uit mijn kijkerbeeld vliegen zodat ik met een regelmaat, als dat van het tikken van een Zaanse klok, de aalscholvers kan tellen. Bij het getal 127 vliegt de laatste uit het beeld. De richting wordt bepaald en de gegevens worden doorgeven.

Een kleine groep knobbelzwanen trekt laag over de Lek voorbij. Nu kan je goed het geluid van hun vleugelslagen horen. "Herrie bakken" wordt er geroepen, wijzend op de zwanengroep alsof wij "spotters" zijn

bij Schiphol. De trektelpost wordt niet alleen bemand door vogelaars. Regelmatig worden de tellers vergezeld door een kudde koeien. Deze herkauwers interesseren zich niet voor de vogels die hun perceel overkruisen. Zij hebben meer interesse voor de inhoud van de tassen die deel uitmaken van de standaard uitrusting van een trekteller. Wanneer zo'n melkfabriek brutaal weg onze etenswaren probeert te onderzoeken ontpopt zich plotseling de meest ervaren trekteller zich tot cowboy. Op Rawhide-achtige wijze worden de grasverwerkers een andere richting opgestuurd. Dit gaat gepaard met keelklanken die niets met een imitatie van welke vogel dan ook te maken hebben. De koe draait zich na enkele meters van ons te hebben verwijderd traag om. "Herrie bak" zie je haar denken.

Paniek. Kieviten vliegen nerveus de lucht in. De lucht wordt afgezocht naar mogelijke roofvogels. Op deze wijze zijn er regelmatig haviken en sperwers opgemerkt. Deze keer wordt er geen roofvogel ontdekt. Later in de ochtend passeert wel een bruine kiekendief de telpost.

Slechtvalk, boomvalk, blauwe kiekendief, rode wouw zijn vogelsoorten die weleens in één jaar worden gezien. Ook andere "bijzondere" vogels worden onderscheiden. Ieder seizoen worden wel zo'n 90 à 95 soorten vogels waargenomen. Voor een overzicht verwijs ik graag naar de HAK-AL no.6, december 1995. "Trektellingen in het najaar van 1995, van Paul van Veen". Het blijft een feit; *"op de telpost worden regelmatig bijzondere waarnemingen gedaan"*.

's-Avonds vlak voor zonsondergang hoor ik een merel zingen. Wat zal hij zijn soortgenoten te vertellen hebben? Hoe mooi de dag was? Hij heeft gelijk, er is veel gezien. Of waarschuwt hij de andere op de gevaren van de bosuil. Vertelt hij dat zijn schuilplaats de enige veilige is. Morgen horen we wel of hij gelijk had.

Ruud Post

Hellup, wat is daaaaat?

Waarneming 9 september 1996, ± 19.30 uur Beusichemse dijk bij Redichemse Waard.

Sta je een donkere silhouet van een in de Redichemse Waard vertoevende buizerd, fraai afstekend tegen de roze avondlucht te bewonderen, komt daar ineens een doodordinaire duif aanvliegen. Niks bijzonders denk je eerst. Blijkt dat hij vergezeld wordt door een andere fladderaar die een veel vluggere vleugelslag heeft en een duidelijk andere bouw.

Op het moment dat ze op me afkwamen dacht ik: "hè een duif achternagezeten door een valk". Maar de duif maakte geen erg schrikkerige indruk en vloog gewoon z'n eigen gangetje, zonder vreemde uitwijkneigingen. Bovendien produceerde de "valk" toch wel wat eigenaardige kreten. Met een luid *"tiejiek, tiejiek"* (rust) *"tiejiek, tiejiek"* (rust), vrij hoog maar wat schor, scheerde het diertje over mijn hoofd.

Een, voor mijn gevoel, belachelijk lange scherp toelopende staart bevestigde het idee dat dit geen valk was; maar wat dan wel?

De avondschemering belemmerde de mogelijkheid om wat kleur te onderscheiden. Krampachtig hield ik de kreet van het "tiejiek" in mijn hoofd vast.

Even wilde ik mijn stuur omgooien om de even tevoren, op de fiets, gesignaleerde N.V.W.C.-er met keurig verzorgde witte ringbaard te gaan raadplegen, maar bedacht dat die natuurlijk al veel verder was; dus scheurde ik huiswaarts en greep daar de telefoon. Helaas, ook Paul kon uit mijn beschrijving niets verantwoord bedenken.

Dus bij deze, een N.V.W.C.-puzzel. Welke vreemde vogel was dit?

Na enig overleg thuis gaan de gedachten richting zo'n dwaas groen vogeltje waarmee sommige handelaars hier in Europa hun geld verdienen, namelijk een ontsnapte halsbandparkiet. Maar weten wij veel hoe of zoiets vliegt en roept?!

Hebben we daar iets van op een bandje? Hellup, hellup, wat heb ik nu weer gezien.

Anne Martine Reesink

P.T.T-tellingen
een monitoringproject voor wintervogels en doortrekkers

Het woord P.T.T.- telling roept wellicht associaties op met het turven van rondscheurende rode bestelauto's of het tellen van het aantal bestelde poststukken. Dit geldt niet voor een aantal leden van de Vogelwerkgroep.

Zij denken bij P.T.T. onder meer aan drie maal per winter een pittige fietstocht, af en toe kou lijden en bij vlagen genieten van fantastische vogelwaarnemingen.

Hieronder een kort verslag over de achtergronden van dit landelijke vogeltelproject en de resultaten van het telseizoen 1995 - 1996.

P.T.T. - hoe, wat, waar, wanneer en waarom?

P.T.T. staat voor punt-transect-telling: een vogeltelling langs een lijn, waarbij op vaste punten 5 minuten lang alle vogels binnen bepaalde grenzen worden geteld.

In het werkgebied van de N.V.W.C. liggen twee routes: één in de komgronden rondom de Regulieren en één op de Lekdijk van fort Everdingen tot en met 'de Kerswerf' vlak voor Beusichem. De Regulieren-route is een 'oude bekende'. Een decennium geleden werd deze reeds geteld door Marcel van der Tol c.s.. Met ingang van het najaar van 1995 is de draad weer opgepakt door de vogelwerkgroep met Kars Veling als coördinator. De nieuwe Lekdijkroute is uitgezet en gecoördineerd door Annette van Berkel. Overige tellers in het seizoen 1995-1996 waren Ruud Post, Gerben Mensink en Jouke Altenburg.

P.T.T.- routes worden drie maal per winter geteld: in november, december en februari. Dit gebeurt al sinds 1978 op meer dan 200 routes in geheel Nederland. Doel van dit onderzoek, dat gecoördineerd wordt door SOVON, is het volgen van de aantalsontwikkeling van 'gewone' wintervogels en doortrekkers. Daarom moeten deze routes ook jaren achtereenvolgend consequent worden geteld.

Op basis van deze jarenlange inventarisaties worden indexen berekend. Dit houdt in dat een bepaalde periode, bijvoorbeeld 1 jaar, als standaard wordt genomen. De waargenomen aantallen per soort in dat jaar worden daarbij op 100 gesteld. De aantallen in de daaropvolgende jaren worden omgerekend ten opzichte van deze standaard.

Wat is het voordeel? Door de relatief kleine getallen zijn veranderingen snel te zien, ook over langere periodes. Aantalsveranderingen van soorten ten opzichte van elkaar zo met elkaar kunnen worden vergeleken.

Voorbeeld (fictieve getallen):

soort:	jaar:	aantal exx.	index
Wilde eend	1985	29.374	100
Wilde eend	1995	83.444	285
Wintertaling	1985	9.999	100
Wintertaling	1995	4.563	46

Zoogdieren tellen ook mee.

De laatste jaren wordt ook verzocht om het doorgeven van zoogdieren als Haas, Konijn, Ree en marterachtigen. Misschien een reden voor leden van de zoogdierenwerkgroep om eens mee op pad te gaan? De aantallen waargenomen hazen liegen er bijvoorbeeld niet om: twintig hazen tijdens de februaritelling van de Lekdijk. Het tijdstip kan geen beletsel zijn: er mag pas 1 uur na zonsopgang met de P.T.T.-telling begonnen worden. Uitslapen is dus niet alleen gegund aan floristen, herpetologen, vlindersaars en andere zoonabbidders onder ons.

De telomstandigheden in het seizoen 1995-1996

Tellen moet met goed weer gebeuren. Dat lijkt logisch, maar in de praktijk is het wel eens schipperen. Er is slechts een beperkt aantal weken waarin geteld mag worden. Het tellen komt toch vaak neer op de week-einden. Verder moeten er minstens twee mensen per route beschikbaar zijn. Een P.T.T.-telling alléén uitvoeren is onbegonnen werk wanneer de vogels echt gaan vliegen. Annette weet daar over mee te praten. De telling van november werd uitgevoerd met geheel bewolkt weer, een matige wind en een lekkere temperatuur voor de tijd van het jaar: 10°C.

De decembertelling kende ideale omstandigheden: vrijwel windstil, een graadje of vier onder nul en een schitterend zicht door de bijna onbewolkte lucht.

De februaritelling leek plaats te vinden onder niet al te beste omstandigheden; maar ja, we moesten wat want het was de laatste teldag. Ondanks de vlagerige, soms harde zuid-westenwind en de bij tijd en wijle vochtige omstandigheden bij een temperatuur van even boven nul werden er heel wat leuke waarnemingen gedaan.

De resultaten - op hoofdlijnen

Na verloop van jaren is het eigenlijk pas mogelijk om de resultaten van de routes te analyseren en conclusies te trekken. Het optellen van de aantallen per soort is evenmin interessant. Om een indruk te geven staat in tabel 1 weergegeven hoeveel vogelsoorten er per telling zijn waargenomen.

tabel 1: Aantal vogelsoorten per telling voor de twee P.T.T.-routes

teldatum/route	22-11-1995	17-12-1995	25-02-1996	totaal 1995/1996
Regulieren	41	38	34	57
Lekdijk	49	45	51	69

De resultaten - wat leuke details (en frustraties)

De telgrens van 5 minuten per telpunt is 'hard'. Elke vogel die buiten de tijdlimiet passeert telt niet mee. En dat is zuur wanneer die grote groep ganzen net bij de verplaatsing naar het volgende telpunt over je hoofd heen kachelt. Heel wat keren kwam het voor dat een groep Smienten of Meerkoeten aan het begin van de telling werd verschrikt door in de uiterwaarden recreerende hond met baas. Niet meer te tellen! Op de Regulierenroute mocht een IJsvogel niet worden geschreven omdat hij net te vroeg langs vloog. Typisch geval van jammer.

Tijdens de februaritelling werd door beide telgroepen duidelijke veldleeuwerikentrek naar het noordoosten waargenomen. De piek lag bij beiden zelfs binnen dezelfde tien minuten. Uit mondelinge mededelingen bleek dat verschillende (N.V.W.C-)waarnemers die ochtend ook een goede trek hadden waargenomen. Bij nalezing van de onovertroffen 'Birds of the northern and western palearctics' van Cramp & Simmons bleek dat de beestjes zich keurig aan het boekje hielden: een duidelijke breedfronttrek met een piek tussen eind februari en begin maart. Leuk om dat zelf eens te zien.

De uiterwaarden vormen voor de Buizerden maar een marginaal overwinteringsgebied: er werden respectievelijk 3, 5 en 3 exemplaren waargenomen. In de Regulierenroute werden 8, 14 en 14 exemplaren geteld. Dit beeld stemt overeen met de resultaten van de jaarlijkse N.V.W.C.-roofvogeltelling in januari.

Het verloop in de waargenomen aantallen Roodborsten is ook duidelijk. Langs de Lekroute werden respectievelijk 13, 1,1 exemplaren waargenomen. Voor de Regulierenroute waren de aantallen 0, 1 en 1 exemplaar. Toeval of misschien een gevolg van de strenge winter?

In december werden 572 Smienten geteld in de Regulierenroute. Dat lijkt misschien vreemd, maar de zandafgraving langs de Beusichemse Broeksteeg vormt de verklaring van hun aanwezigheid.

De uiterwaarden zijn bij Smienten favoriet. Tijdens de decembertelling werden ruim 3650 exemplaren geteld.

Ter afsluiting

De eerste P.T.T.-telling van het nieuwe telseizoen staat weer voor de deur. Interesse om gewoon eens mee te gaan? Meld u bij de coördinatoren: Annette van Berkel en Kars Veling.

Gerben Mensink
Jouke Altenburg

Wintertaling

Gierzwaluw telling 1997

De Gierzwaluw lijkt als broedvogel in Nederland achteruit te gaan. Deze veronderstelling is gebaseerd op plaatselijke tellingen en alarmerende berichten over de achteruitgang als gevolg van grootschalige renovatie-projecten. Naast deze renovaties, waarbij oude dakpannen vaak vervangen worden door andere voor Gierzwaluwen minder geschikte dakbedekking, speelt ook het gebruik van minder geschikte bouwconstructies en -materialen bij de nieuwbouw een rol. Ook worden de aanwezige spleten en kieren in daken steeds meer gedicht. De vermoedelijke achteruitgang en de behoefte om de soort in de toekomst te beschermen is voor Vogelbescherming en SOVON aanleiding geweest in 1993 een project op te zetten ter bescherming van de Gierzwaluw. Naar aanleiding hiervan is in 1995 de Gierzwaluwenwerkgroep bij de N.V.W.C. in het leven geroepen.

Doel

De voornaamste doelstellingen van deze werkgroep zijn :

- 1) Het vaststellen van de grootte van de Culemborgse Gierzwaluwenpopulatie
- 2) Het vaststellen van waar de belangrijkste kolonies zich bevinden en onder welk type dak- en dakbedekking deze kolonies zich bevinden.

Deze data kunnen vervolgens worden verwerkt tot een rapport en worden gepresenteerd aan de Gemeente.

Onderzoeksopzet

Voor het tellen van Gierzwaluwen zijn twee mogelijkheden:

- a) een deel van de bebouwde kom tellen, of een volledige bebouwde kom. Vanwege de tijd en de bekendheid van waar de grootste hoeveelheden Gierzwaluwen te vinden zijn is er gekozen voor het tellen van het oude stadscentrum.
- b) De beste telmanier voor Gierzwaluwen is om dit gebied (oude stadscentrum) op te delen in een aantal telposten. Deze telposten zijn in juni 1996 in twee avondrondes door het stadscentrum bepaald (appendix 1).

In totaal worden er 15 telposten erkend. Op deze telposten worden in april 1997 vijf objecten (gebouwen) uitgekozen waarvan het daktype en de dakbedekking wordt vastgesteld en op een telling zullen deze objecten worden geteld. Het is de bedoeling dat deze telposten tweemaal in het juiste Gierzwaluwenseizoen worden bezocht (per avond een half uur per telpost). Dit seizoen is ongeveer van 1 juni t/m 10 juli en de beste tijd van de dag is 's avonds van 18:00 tot zonsondergang.

Op deze avonden is het de bedoeling dat alle telposten worden afgelopen en het maximale aantal territoriumvliegers (territoriumvliegen is een zeker gedrag van Gierzwaluwen in de vlucht waarbij ze een zekere binding tot een bepaald object, meestal een dak, verto-

nen) plus het aantal in/aanvlieggaten (meestal zijn dit dakpannen of muurspleten) van in ieder geval de 5 omschreven objecten worden geteld.

Er is gekozen voor het tellen van 'slechts' vijf objecten omdat dit de standaard SOVON-telmethode is. Het grote nadeel van deze methode is dat de aantalschattingen veel te laag zullen uitvallen aangezien je per telpost maar vijf objecten telt. Omdat een van de doelstellingen van de Gierzwaluwenwerkgroep Culemborg toch de populatiegrootte bepalen is, zullen naast de vijf objecten per telpost, ook de in- en territoriumvliegers van het overige telpostgebied worden bepaald. Uiteraard wordt hier dan niet gekeken naar de daktypen omdat dit te bewerkelijk zou worden.

Arjan Brenkman

Planning

27 maart - 2 april	Beschrijven 5 objecten/ telpost
3 - 9 april	Beschrijven 5 objecten/ telpost
12 - 18 juni	Tellen
3 - 9 juli	Tellen

Literatuur

Handleiding project Gierzwaluw, Vogelbescherming /SOVON, 1993, blz. 1-28.

Appendix 1

Beschrijving Telposten

- 1 Parkeerplaats achter de Vismarkt
- 2 Parkeerplaats Kasteeltuin/Lange Meent
- 3 Parkeerplaats bij De Loentjes/Lange Havendijk
- 4 Parkeerplaats 't Jach
- 5 Dijk Ronde Haven
- 6 Kruising Ridderstraat/Slotstraat
- 7 Kruising Heerenstraat-Achterweg/
Goilberdingerstraat-Kattestraat
- 8 Kruising Ridderstraat/Grote Kerkstraat
- 9 Markt

- 10 Schoolplein Jozefschool/achterkant Varkensmarkt
- 11 Varkensmarkt
- 12 Parkeerplaats Albert Heyn
- 13 Kruising Zandstraat/Boerenstraat
- 14 Kruispunt Oosterwal/Sint Jans-Kerkstraat
- 15 Kruispunt Achterstraat/Tollenstraat/Binnenmolstraat

Voor vragen of verdere informatie over de Gierzwaluwenwerkgroep kan u terecht bij:

Arjan Brenkman, coördinator;
Gerben Mensink;
Ruud Post

tel.: 519375
tel.: 530662
tel.: 530135

Die vreemde meneer is vogelaar

Uit: De Volkskrant, voorjaar 1996

Wie is toch die bebaarde man met groene jas en dito tas, die bij het krieken van de dag schijnbaar doeleloos het polderland doorkruist? Wie is die vreemde man die zich geregeld bukt om een uit de lucht gevallen uitwerpsel aan een nader onderzoek te onderwerpen, die man wiens hand vergroeid lijkt met zijn verrekijker? Die vreemde man is vogelaar, bespot en onbemind, maar stug volhardend in zijn hobby.

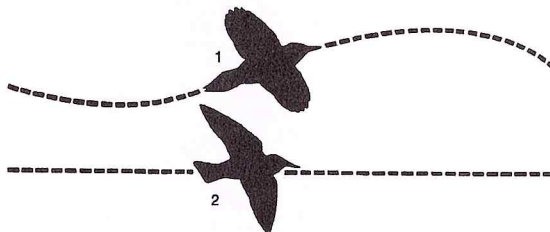
Tallose boeken zijn geschreven over de vogel en zijn gedrag. Nog nooit is beschreven hoe de psyche werkt van de menssoort die al deze boeken tot zich neemt en zelf regelmatig een *grutto* of *kievit* besluit. In zijn boek *Wegwijzer voor aankomende vogelaars* probeert 'vogelgek' Vic Langenhoff zijn gedrag en dat van zijn medevogelaars te verklaren.

Een vogelaar is volgens Langenhoff niet normaal. 'Een vogelaar beleeft de seizoenen anders, hij meet de lente niet aan de kalender, maar aan de eerste roep van de *tijftjaf* in het bos. Hij communiceert wel met medemensen, maar altijd met een half oog naar de lucht, waar plotseling het silhouet van een roofvogel zou kunnen verschijnen. Hij volgt de ellende van het Journaal, maar vraagt zich onwillekeurig af of het misschien de *kleine vliegenvanger* was, die hij op de achtergrond van het interview, ergens in Midden-Europa, hoorde zingen.'

Vogelaars bij Monster.

FOTO MARTIJN DE JONGE, ILLUSTRATIES UIT PETERSONS VOGELGIDS

Vic Langenhoff raakte al op jonge leeftijd in de ban van de vogel. Als scholier verbaasde hij zich over zijn leraren die elkaar op een mooie dag in maart in grote opwindning een verrekijker doorgaven.

Kleine Vic keek omhoog en zag niets, terwijl zijn docenten met schorre kelen riepen dat de *ooievaars* terug waren. Vanaf die zomer ging een wereld voor Langenhoff open. Hij hoorde en zag zijn eerste *wulpen* baltsen boven de Kempische

hei, hij zag zijn eerste *kwartels* 'slaan' in blauwgroene roggeakkers. Langenhoff was gegrepen door een passie. Het leverde hem ongenoegen op uit een niet-begrijpende omgeving, maar dat interesseerde Langenhoff maar weinig. Langenhoff was gelukkig.

De jonge vogelaar Langenhoff moet zijn jeugd in eenzaamheid hebben doorgebracht. Van zijn eerste middelbare-schooljaar herinnert Langenhoff zich vooral de *grauwe*

vliegenvanger die een nestje had in een nisje waarop hij vanuit de klas kon uitkijken.

Van zijn laatste schooljaar herinnert hij zich vooral de *steenuil* die zich in een kastanjeboom voor de school ophield. De tussenliggende jaren struinde Langenhoff door bossen en moerassen. Hij leerde de vogels kennen.

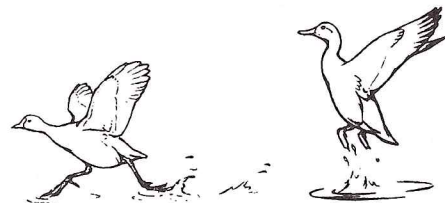
In zijn boek vraagt Langenhoff zich af wat dat nu toch precies is, dat 'gegrepen worden door vogels'. Het appelleert volgens hem aan een oeroud instinct, het instinct van de jager.

Maar Langenhoff denkt ook aan het oerbeeld van de vredelievende vruchtenplukker, 'samen met de vogels wiegend in de boomkruinen, waarnaar

we onbewust terugverlangen in de hitte en de agressie op de vlakte'. De vogelaar is vriendelijk, of in elk geval ongevaarlijk.

Juist wanneer Langenhoff in zijn boek tot de kern komt van zijn passie, wanneer hij het karakter van de vogelaar bijna heeft verklaard, schrikt hij terug. Waarschijnlijk vond de auteur het de hoogste tijd zijn kennis te etaleren. De vele pagina's die volgen gaan over zomer- en wintergasten, baltsgedrag en broedseizoenen. Het gedrag van *tuinfluiters*, *grasmussen* en *beflijsters* wordt uitgelegd, zoals dat al in duizend andere boeken is gedaan. De vogelaar kruipt weer in zijn schuilhut.

Robert van Gijssel

Ruige dwergvleermuis verongelukt op de Weidsteeg

Niet alleen vogels en egels komen geregeld onder een auto. Vleermuizen overkomt dat ook! Zij zijn net als de meeste dieren niet toegerust om onze snel bewegende maaksels te begrijpen en te ontwijken.

Hoe "kijken" vleermuizen?

Vleermuizen "zien" in het donker met geluid. Zij zenden geluidsgolven uit of eigenlijk schreeuwen zij heel hard. De echo's van dat geluid vertellen hen wat er in hun omgeving staat en gebeurt. Wij horen die geluiden van vleermuizen doorgaans niet. Vleermuizen roepen dan ook meestal op geluidsfrequenties die boven onze gehoorgrens liggen (ultrasoon geluid). Met een speciaal apparaatje, "de vleermuisdetector", is dit geluid wel hoorbaar te maken voor ons oor. Het oriënteren met behulp van ultrasoon geluid heet "echolocatie". Hiermee kunnen ze uitstekend in het donker "zien". Ze kunnen botsingen met objecten voorkomen en prooidieren opsporen en vangen. Dit oriëntatiesysteem is echter bij het dwars oversteken van een weg niet geschikt om een hard voorbij rijdende auto bijtijds te 'zien'. Een botsing van een vleermuis met een auto komt dan ook, helaas, regelmatig voor.

Ongeluk op de Weidsteeg

Zo ook een Ruige dwergvleermuisman die de Weidsteeg wilde oversteken, of ... achter de Ruige dwergvleermuisdames aanzat. Gelukkig hadden de eigenaars van het voertuig het hart op de juiste plaats en stopten!(Alleen doen als de verkeerssituatie dat toelaat!) Zij deden zeer veel moeite om het gewonde dier te helpen. Helaas is hij overleden op weg naar het opvangadres.*)

Daar ter plaatse bleek dat het om een mannetje van de Ruige dwergvleermuis ging.

Dwergvleermuizen

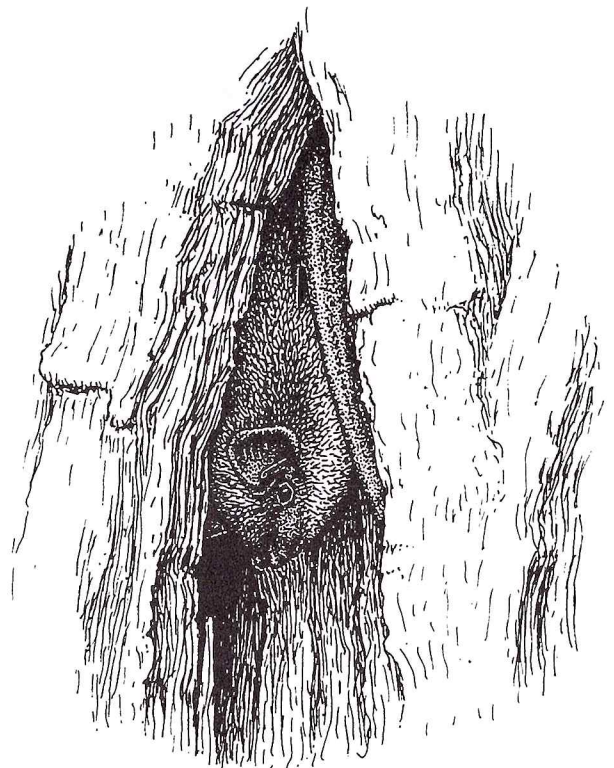
De Ruige dwergvleermuis is één van de twee dwergvleermuissoorten die in Culemborg rondvliegt. Veel mensen zien regelmatig vleermuizen door hun tuin of het park in de buurt vliegen. Heel vaak gaat het dan om dwergvleermuizen. In het voorjaar en zomer is dat vooral de Gewone dwergvleermuis. In de nazomer en herfst komen daar de Ruige dwergvleermuizen bij. Zij komen uit landen ten Noorden en Oosten van Nederland om hier te overwinteren. Vooral in het Westen van ons land overwinteren vele duizenden Ruige dwergvleermuizen. Hier zijn de winters relatief warm door de invloed van de zee. In Nederland zijn slechts van enkele plaatsen kolonies bekend waar Ruige Dwergvleermuizen ook in de zomer verblijven en jongen krijgen.

De Gewone dwergvleermuis is hier het hele jaar en is de meest algemene vleermuis in Nederland. Van deze soort zijn honderden kraamkolonies bekend.

De twee dwergvleermuizen zijn op zicht moeilijk uit elkaar te houden. De een heeft langere "vingers" en door die op te meten is duidelijk of het een Gewone of Ruige dwergvleermuis is. Gelukkig zijn de geluiden van deze vleermuissoorten wel goed uit elkaar te houden. Dat wil zeggen met een "vleermuisdetector".

Ruige dwergvleermuis op vrijersvoeten

Tijdens de trek valt de bronst van de Ruige dwergvleermuis. Mannetjes zorgen dat ze op de trekroute een territorium bezetten en lokken vandaar met hard roepen de wijfjes. Zij doen dit meestal vanuit een holte of spleet in een boom of ander object. Deze 'werfroep' is soms door kinderen en volwassenen met goede oren te horen want het geluid zit net op de rand van de gehoorgrens. Een mannetje probeert zo één of meerdere wijfjes in zijn territorium te lokken. Voor andere mannetjes betekent het: "Wegwezen ! Deze plek is bezet".

"Ruige dwergvleermuis" tekening: Peter Twisk

Onderzoek aan territoriale vleermuis mannen

De Ruige dwergvleermuis is niet de enige vleermuis die in de nazomer en herfst bronstig is. Ook de mannen van Gewone dwergvleermuis en de Rosse vleermuis zijn dan territoriaal. Ook zij proberen door roepen wijfjes te lokken. De Rosse vleermuis doet dat vanuit holle bomen en de Gewone dwergvleermuis vliegend. Ook de werfrees van deze soorten is voor sommigen van ons hoorbaar. Zo weet Ruud Post dat hij in het territorium van een Gewone dwergvleermuis woont omdat hij hem hoort roepen! Ik woon ook in zo'n territorium maar weet dat door een vleermuisdetector.

Door dit gedrag van de mannetjes is het mogelijk om te tellen hoeveel territoria van een soort er op een bepaalde plek aanwezig zijn. Als je dat jaarlijks op de zelfde manier doet kan je een beeld krijgen van de voor- en achteruitgang van een soort. Kars en ik tellen de territoriale mannen in en om de plantage. De gegevens gaan oa. naar de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming en gemeente Culemborg. Zo worden ze gebruikt om de bescherming van vleermuizen te verbeteren. En dat is hard nodig voor rode lijst diersoorten!

Annette van Berkel

*) Voor gewonde of gestrande vleermuizen kunt u terecht bij Annette van Berkel (Akkerwinde 9, tel.: 0345 531689) of bij Ruud Post (Linnaeuslaan 61, tel.: 0345 530135).

Voor gewonde of gestrande vogels kunt u terecht bij Ruud Post (Linnaeuslaan 61, 0345 530135)

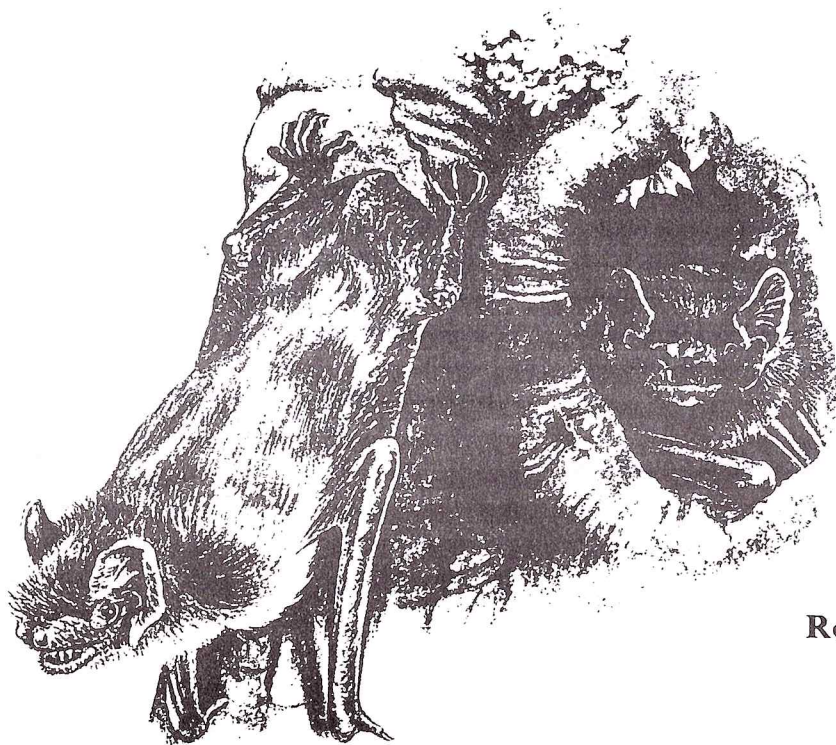
literatuur

Glas, G.H. & A.M. Voute. Nathusius' dwergvleermuis. In: Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. S. Broekhuizen, B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk, J.B.M. Thissen. 1992. p92-102.

Kapteyn, K. Vleermuizen in het landschap. 1995. p 92-101.

Lina, P. & J. Reinhold. Ruige Dwergvleermuis. In: Atlas van de Nederlandse vleermuizen. H. Limpens, K. Mostert, W. Bongers. 1997. in prep.

Lange, R., P. Twisk, A. van Winde en A. van Diepenbeek. Zoogdieren van West Europa. 1994. p63-66.

Rosse Vleermuis

Annette

Bij simpel snoeiwerk van een struikje raakte ik dermate gewond aan mijn gezicht dat er van werken geen sprake meer was. Mijn echtgenoot troostte mij door mij er op te wijzen dat ik net een lief clowntje was en zó het circus in kon, hetgeen mijn neiging om me in eenzaamheid in de uiterwaarden terug te trekken en de mensheid uit de weg te gaan bevorderde.

Op mijn eerste dag ziekteverlof deed de zon al zijn best om me naar buiten te lokken en aangezien iedereen om mij heen zich ergens in de maatschappij nuttig zat te maken, liep er weinig volk. De verleiding was zo groot dat ik ging.

Het gras bij de landtong was hoog, de koeien waren slaperig en het wemelde er van klein en groter levend grut.

Me verrukkelijk zielig voelend verplaatste ik me, met somber neerwaarts gerichte blik, door de wei, hetgeen ik niet lang volhield. Er was te veel moois. Een tegen de blauwe hemel afstekende buizerd, mijn lieveling, vloog laag over mij heen. De zon doorscheen zijn vleugels. Alle streepjes en vlekken werden zichtbaar. De anders zo luidruchtige kieviten vlogen geruisloos klapwiekend in enorme groepen westwaarts. Geen kik gaven ze.

Misschien spaarden ze alle energie op voor hun komende trektocht. "Tot volgend jaar", dacht ik met enige weemoed.

In de rivier zwom een moeder-fuut gevolgd door een, al flink gegroeid, wit-grijs gestreept jong. Net een zebraatje.

Hij volgde luidpiepend zijn mammië, want hij had kennelijk geen zin om zelf te zwemmen. Bijna was hij erin geslaagd om weer op haar rug te kruipen. Maar moeder wenste duidelijk aan zijn zelfstandigheid te werken en verwijderde zich met wat flinke halen van haar poten door het water en zebra bleef verbouwe-reerd achter. Tjonge wat een ma had hij! Nou, volhouden maar. Hup er weer achteraan, lekker hard piepen en kijken of flink zeuren toch werkt. Tja, en moeders blijven moeders. Na enige momenten van achtervolging streek de ouwe haar zwempoot over het hart en kon de kleine drammer zich lekker veilig op haar rug tussen haar vleugels in nestelen.

Gelukt!

Mijn humeur verbeterde aanmerkelijk, ik had duidelijk weer energie opgedaan en die zou ik dan ik nodig blijken te hebben ook. Wie stapte met stevige tred de wei in? Annette.

Ze zag, misschien te hoog ingeschat, direct versterking in mijn persoon en zei: "ga je mee libelles tellen? Ik loop alleen wel altijd door hoor, want ik dacht nog even tellen en dan.....". Het menselijk moederschap stelt ook zo zijn eisen.

Met twee handen nam ik de uitnodiging aan in de hoop stiekem hier en daar wat kennis op te doen van iets waar ik echt helemaal niets van wist.

Nu ik kreeg waar voor mijn geld, dat wil zeggen, gewoon voor niks. Paardenbijter, lantaarntjes, rode-en zwarte heilibelle, waarvan ik nu dus de namen en kenmerken ken. Mannetjes, vrouwtjes en wat daar zoal nog meer aan informatie over te geven is, kreeg ik in een rap tempo, ik mag wel zeggen moordend tempo, in mijn kop geprent.

De tred was dusdanig stevig dat ik het er toch erg warm van kreeg. Koeien moesten wijken, want Annette stormde recht op ze af omdat er achter die beesten ook iets in het gras kon zitten. Geen pardon. Mijn eerste lessen omgangsvormen met koeien namen ook duidelijk vormen aan.

Keurig op tijd voor het ophalen van grut, sprong Annette na een uurtje weer op de fiets; mij bij het hek, met een hoofd vol kennis achterlatend.

Ik was lopend, dus onze wegen scheidten zich. Gelukkig maar, want de rest van de weg naar huis kon ik rustig slenterend alle kennis rubriceren, herhalen en opslaan, anders was het er waarschijnlijk direct uitgevallen.

Bedankt Annette voor de spoedcursus.

A.M.R.B.

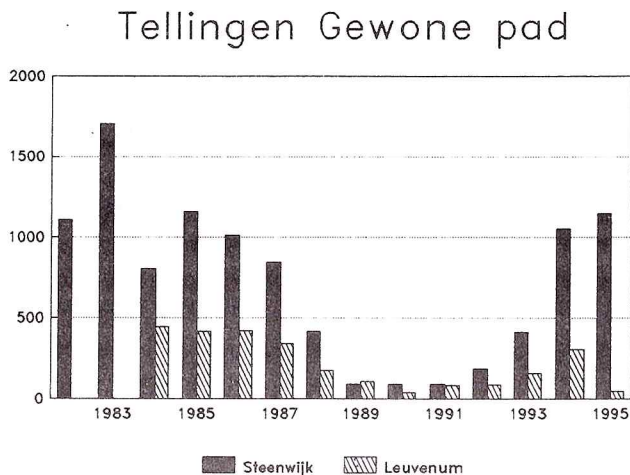
Over de padden bij de Ronde haven

In de beginjaren van de N.V.W.C. was het paddenproject een van de belangrijkste activiteiten. Hier waren we echt daadwerkelijk met bescherming bezig en het overzetten van een emmer vol padden was een spectaculair gebeuren.

Wat teleurstellend was wel dat in de loop der jaren het aantal padden dat we bij de Ronde haven overzetten sterk afnam. Dat was niet de bedoeling! Juist met al die tijd die erin gestoken werd was het de bedoeling dat de aantallen toe zouden nemen, of in ieder geval gelijk bleven.

Er is regelmatig gedacht over de oorzaken van het verdwijnen van de grote aantallen padden bij de Ronde haven. De reconstructie van de spoordijk, waarbij de ruigte verdween, de wilgen die teveel schaduw zouden werpen in de oever en zelfs een onduidelijke vervuiling van het water van de Ronde haven, alles passeerde de revue.

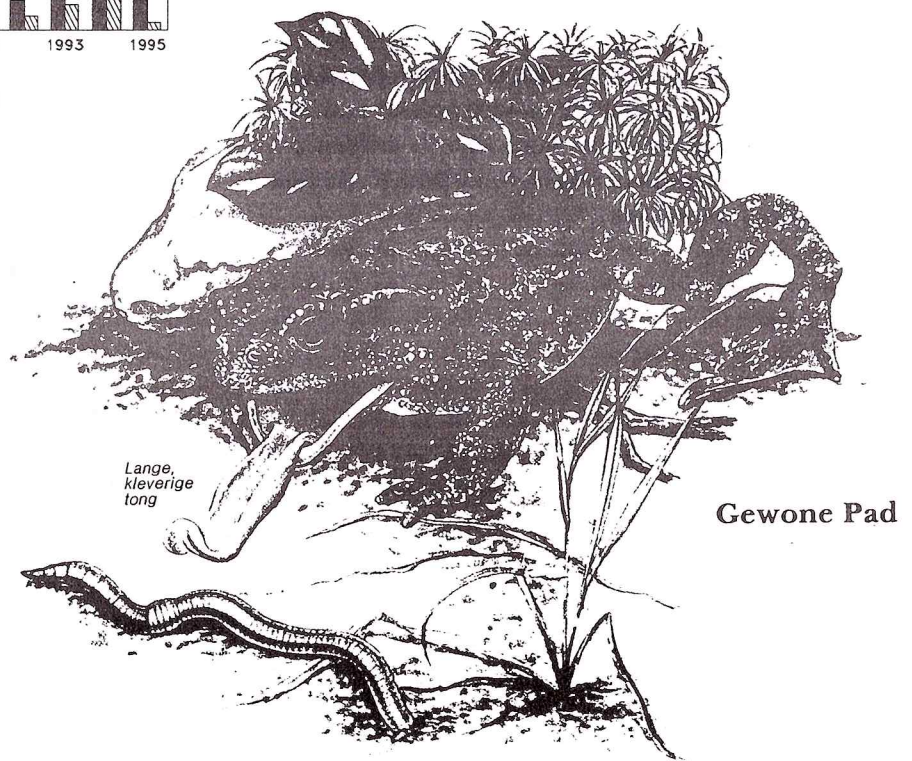
In Natura, het tijdschrift van de KNNV, stond in maart van dit jaar een leuk artikeltje. Het ging over de fluctuaties in de populatie van amfibieën. Hierin werden de gegevens gepubliceerd van padden-overzettacties in Steenwijk en Leuvenum (bij Harderwijk). Hieruit kwam duidelijk naar voren dat de aantallen van de amfibieën sterk kunnen variëren. In het grafiekje waarin de aantal overgezette padden per jaar staan aangegeven is dit goed te zien.

Ook op allerlei andere plaatsen blijken de aantallen dus sterk te kunnen afnemen. Dat zal te maken kunnen hebben met allerlei veranderingen in de omgeving, maar ook kunnen natuurlijke oorzaken hiervoor verantwoordelijk zijn. Belangrijk voor ons is dat we de aantallen padden bij de Ronde haven goed in de gaten moeten houden zodat we direct kunnen reageren als de aantallen toch weer blijken toe te nemen. Ander belang is dat de gefrustreerde paddenoverzetters, die steeds minder bestjes zagen, gerust kunnen zijn, omdat de achteruitgang heel goed natuurlijke oorzaken kan hebben.

Bode, T., 1996

Fluctuaties in de populaties van amfibieën. Natura 1996-2: 34.

Verslag kamp Cap Gris Nez - 15 t/m 18 mei 1996

Niet over watjes, maar over keien in Frankrijk.

We zijn op kamp geweest naar Cap Gris Nez. Helaas zat het weer niet mee en werd het kamp vervroegd beëindigd. Dit is voor een N.V.W.C.-kamp een primeur en hoogstwaarschijnlijk meteen het laatste te vroeg opgebroken kamp. De besluitvorming over wat we zouden doen op de derde dag regen, koude en veel wind verliep zorgvuldig. Na het ontbijt bleek dat diverse kampdeelnemers er geen gat meer in zagen en deden een voorstel voor een excursie naar Culemborg. Om de weergoden een laatste kans te geven hun beleid aan te passen aan de tijd van het jaar werd het voorstel van Wim Rubers aangenomen om, om twaalf uur een definitief besluit te nemen. Vervolgens bleek dat de meerderheid vast begon in te pakken. Uiteindelijk op zaterdag 18 mei om precies 10.37 uur werd het kamp officieel beëindigd.

Om niet over watjes te beginnen; er zijn natuurlijk altijd een paar echte volhouders onder de kampdeelnemers. Een koppel van zes doorgewinterde kampeerders trotseerden het weer. Adrie en Wim, en Joop en Miep gingen op excursie naar het strand om keien en fossielen te zoeken. Miep was zo zwaar beladen met kilo's Pyriet in haar zakken dat ze slechts met grote moeite terug bij de caravan kon komen. Er werden geen nieuwe fossiele resten van Ammoryten gevonden.

Stef en ik deden een duo-vogelexcursie naar het ornitologisch reservaat Marquenterre, dat langs de monding van de Somme ligt, zo'n 100 km ten zuiden van Escalles. Een gebied met natte duinvalleien en meren waar het niet regende en waar zelfs de zon zich liet zien. Visarend, wespandief, kluten (met jongen), kleine, bonte en drieteenstrandlopers, broedende kleine zilverreigers, lepelaars, Cetti's zangers, nachtegalen, zomer- en wintertalingen, smient, pijlstaarten en nog veel meer. Fantastisch! Wij hebben nog aan Paul, Ellen, Nel, Johan en Thijs en andere kamp-vogelaars gedacht.

Tijdens het kamp is er geen enkele dagvlinder waargenomen. Daarom is het de moeite waard het ene hooibeestje en dat ene grote koolwitje te melden dat Stef en ik temidden van tientallen rondfladderende Sint Jacobsvlinders ontdekten.

Daar ook het merendeel van de corvee-ploeg afgetaaid was naar Culemborg en de kooktent al afgebroken was, zijn wij gezessen lekker en gezellig uit eten geweest. Tenslotte, wat is een N.V.W.C.-kamp zonder deugdelijke bonte avond?

Zondag 19 mei: droog, wisselend bewolkt met zon en erg veel wind. Joop, Miep en Terrie (hond) vertrokken na het ontbijt naar huis, maar de rest had er nog niet genoeg van. Een kamp organiseren naar Cap Gris Nez en deze kaap niet betreden vonden wij onacceptabel. Dus met onze tent droog in de auto begon onze zondagochtend-excursie naar Cap Gris Nez. In de zon, met uitzicht op de rotsen van Engeland hadden we vooral onze aandacht bij de zeevogels. Met Jan van Genten, eidereenden, grutto's en één enkele zwarte zeeëend sloten wij ons kamp af. Jammer dat al die andere 37 deelnemers dit gemist hebben!

Dinky van Berkel

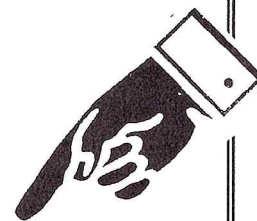

Kleine Zilverreiger

EXCURSIE- EN ACTIVITEITENPROGRAMMA

**** INDIEN NIET VERMELD, DAN VERTREKKEN ALLE EXCURSIES VANAF "DE KETELVINK" ****

datum	tijd	aard van de activiteit
vrijdag 11 oktober 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 12 oktober 1996	?????	Zeetrekwaarnemingsexkursie Hondsbossche Zeewering o.l.v. Vogelwerkgroep
maandag 14 oktober 1996	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
zaterdag 19 oktober 1996	½ uur voor zons- opgang 07.00 uur 09.00 uur	Trektelling Zoogdiereninventarisatie Onderhoud nestkasten door nestkastenwerkgroep
maandag 21 oktober 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
vrijdag 25 oktober 1996	20.00 uur	Dia-avond
zaterdag 26 oktober 1996	10.00 uur ½ uur voor zons- opgang	Paddestoelenexcursie naar Zoelen o.l.v. Plantenwerkgroep Trektelling
vrijdag 1 november 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 2 november 1996	½ uur voor zons- opgang	Trektelling
zaterdag 2 en zondag 3 november 1996		Thema-weekend NME-Culemborg "Van Graan tot Brood"
maandag 4 november 1996	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 8 november 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdavond
zaterdag 9 november 1996	09.00 uur ½ uur voor zons- opgang	Onderhoud nestkasten o.l.v. nestkastenwerkgroep Trektelling
vrijdag 15 november 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 16 november 1996	½ uur voor zons- opgang	Laatste trektelling
maandag 18 november 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 20 november 1996		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY HAK-AL DEC. 1996
vrijdag 22 november 1996	20.00 uur	Dia-avond "Australië" door Leo van der Kooij
zaterdag 23 november 1996	09.00 uur	Start knotseizoen o.l.v. Knotwerkgroep
vrijdag 29 november 1996	20.00 uur	Speciale Dia-/Thema-avond

zaterdag 30 november 1996	07.30 uur	Zoogdiereninventarisatie
maandag 2 december 1996	20.00 uur	Bijeenkomst Werkgroep Natuurfotografie
vrijdag 6 december 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
zaterdag 7 december 1996	09.00 uur	Activiteit Nestkastenwerkgroep
woensdag 11 december 1996	20.00 uur	Vakantiedia's/-foto's van vlinders/libellen e.d. op naam brengen o.l.v. Annette van Berkel
vrijdag 13 december 1996	19.30-21.00 uur	Oudere jeugdgroep
zaterdag 14 december 1996	08.30 uur 09.00 uur	Zoogdiereninventarisatie Knotten o.l.v. Knotwerkgroep
maandag 16 december 1996	20.00 uur	Algemene Maandelijks Vergadering
woensdag 18 december 1996		UITERSTE INLEVERDATUM KOPY JAARVERSLAG 1996
vrijdag 20 december 1996	19.00-20.00 uur	Jongere jeugdavond
vrijdag 3 januari 1997	19.00 uur tot .?	Nieuwjaarsbijeenkomst

